

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра естрадної музики

На правах рукопису

СІОНЧУК ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК

Магістерська робота

**ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІЙСЬКОВИХ ОРКЕСТРІВ НА ПРИКЛАДІ ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРУ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

Зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Науковий керівник – кандидат
педагогічних наук, доцент

Цюлюпа Н.Л.

Рівне – 2020

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Генеза та етапи розвитку вітчизняних військових оркестрів	
1.1. Військові оркестри як важлива складова музичного мистецтва	8
1.2. Порівняльний аналіз вітчизняних та європейських військових оркестрів.....	32
Висновки до першого розділу.....	39
Розділ 2. Концертно-виконавська діяльність Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій	
2.1. Участь військового оркестру у фестивальних заходах.....	40
2.2. Концертні виступи військового оркестру в закритих приміщеннях...	47
2.3. Участь військового оркестру у суспільно-масових та культурних заходах.....	52
Висновки до другого розділу.....	59
Розділ 3.	
3.1. Особливості формування професійної культури вокаліста військового оркестру.....	61
3.2. Оновлення репертуару як складова соціокультурної функції музичного виконавства.....	66
Висновки до третього розділу.....	73
Висновки.....	75
Список використаних джерел.....	77
Додатки.....	84

АНОТАЦІЯ

Сіончук Ю.О. Особливості концертно-виконавської діяльності військових оркестрів на прикладі Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій. – На правах рукопису.

Магістерське дослідження зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» – Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2020.

Дослідження присвячено актуальній проблемі розгляду концертно-виконавської діяльності військових оркестрів на прикладі Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій. В роботі прослідковується становлення та етапи розвитку військових оркестрів, надається порівняльна характеристика вітчизняних та європейських колективів, аналізується концертно-виконавська діяльність військових оркестрів.

ВСТУП

Актуальність теми. Незворотній рух України шляхом незалежності, радикальні зміни, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя і людській свідомості, інтенсивний пошук нових векторів формування особистості, її духовного світу і високих моральних якостей зумовлюють ту велику увагу, що приділяється в останнє десятиліття вивченню національної культури, її історичних витоків, особливостей розвитку, культурно-ціннісних надбань.

Музичне мистецтво завжди посідало помітне місце в житті українського народу. Військове музичне мистецтво як складова частина української культурної спадщини - яскравий приклад розвитку професійного музичного виконавства. Її вивчення є важливим чинником осмислення культурно-мистецьких процесів, художніх надбань попередніх поколінь, визначення оптимальних шляхів подальшого розвитку в умовах розбудови незалежної Української держави.

Військово-музичне мистецтво, як і будь-яке явище культури, пройшло тривалий шлях розвитку, в процесі якого відбувалося його жанрове збагачення, змінювалися і варіювалися форми діяльності, оновлювалися мета і завдання, які відповідали історичному, на той час, стану і розвитку суспільства.

Історія розвитку українського духового інструментально-оркестрового виконавства всебічно висвітлювалась в наукових та навчально-методичних працях В. Апатського, В. Посвалюка, Р. Вовка, П. Круля, І. Гишки, С.Цюлюпи, К. Посвалюка, О. Сіончука та інших.

Питанням вивчення історії службової і художньо-мистецької діяльності військових оркестрів присвячені роботи Г. Григор'єва, В. Богданова, В. Деркача, Н. Кашиної, А. Мигалука, Н. Тагильцевої, Ю. Усова, Чернової О.С, Різника О.О. та інших авторів.

Однак, дані наукові дослідження не містять комплексного аналізу історії становлення та розвитку військових оркестрів України, форм концертної діяльності військових колективів. Тому вивчення цих напрямків могло б бути занесене до числа пріоритетних у сучасній музичній науці.

Актуальність обраної проблеми, її теоретична та практична значимість, недостатня вивченість і зумовили вибір теми магістерського дослідження «Особливості концертно-виконавської діяльності військових оркестрів на прикладі Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Зв'язок роботи з науковими планами. Тема магістерського дослідження пов'язана з проблемою удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Магістерське дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету і складає частину наукового напрямку «Естрадне мистецтво на теренах України: історія розвитку та перспективи». Тему магістерської роботи затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 368-09-01 від 27 грудня 2018 р.

Мета і завдання дослідження - розкрити сутність процесу становлення та перспективи розвитку вітчизняних військових оркестрів, розкрити загальні закономірності умов постановки концертних програм військових творчих колективів, поглибити і розширити музичний тезаурус поціновувачів музично-виконавського мистецтва. Відповідно до поставленої мети вирішується наступні завдання:

- представити основні етапи історії розвитку художньо-творчої діяльності військових оркестрів та ансамблів ;
- встановити основні форми концертної діяльності військових музичних колективів на сучасному етапі їх розвитку;
- проаналізувати забезпечення військовим оркестром суспільно-масових і культурних заходів та виступи в закритих приміщеннях;
- систематизувати теоретичні основи професійної культури вокаліста військового оркестру;
- охарактеризувати особливості оркестрового репертуару на сучасному етапі.

Об'єкт дослідження – історичний процес становлення військових

оркестрів України у системі національної та світової музичної культури

Предмет дослідження - концертні форми художньо-творчої діяльності військових музичних колективів.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять праці провідних науковців з питань розвитку українського духового інструментально-оркестрового виконавства (В.Апатський, В.Посвалюк, Р.Вовк, П.Круль, І.Гишка, С.Цюлюпа, К.Посвалюк, О. Сіончук та ін.), наукові розробки з питань історії службової і художньо-мистецької діяльності військових оркестрів (Г. Григор'єв, В. Богданов, В. Деркач, Н. Кашина, А. Мигалук, Н. Тагильцева, Ю. Усова, Е.Аксенова, В. Матвеев, А.Гутнова та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань використовувався такий комплекс методів: *теоретичні, естетичні, культурологічні, соціологічні і психологічні* аспекти історичного підходу до явищ військового музичного мистецтва в Україні. Важливу увагу приділяється *загально - науковим теоретичним* методам, які спрямовані на розкриття теми, а саме: аналіз, порівняння, науковий опис, систематизація, узагальнення досліджених даних і *типологічний*, який пов'язаний з класифікацією та узагальненням індивідуальних характеристик вітчизняних та європейських військових оркестрів для відстеження спільних рис.

Наукова новизна. Магістерська робота є однією із перших спроб у вітчизняній науці, що присвячується дослідженням історії становлення та розвитку військових оркестрів. В дослідженні розглядається концепція формування й розвитку концертно-виконавської діяльності військових оркестрів на прикладі Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Магістерське дослідження вводить до наукового обігу велику кількість нових матеріалів, рукописних і друкованих джерел, що сприяє збагаченню фактологічного базису історії української оркестрової музики.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось у три етапи протягом 2018-2020 рр. На першому етапі (2018 р.) вивчався стан розробки даної проблеми в її теоретичному аспекті. Була проаналізована література з

теми дослідження; визначено об'єкт, предмет, завдання і методи дослідження, конкретизовано основні поняття досліджуваної проблеми.

На другому етапі (2019 р.) підготовлено та опубліковано наукову статтю, завершено роботу над I-м та II-м розділами дослідження.

На третьому етапі (2019-2020 рр.) завершено роботу над третім розділом та висновками, проведено редагування та оформлення магістерського дослідження.

Практичне значення роботи. Наукова робота дає корисний комплекс знань для самостійної роботи студентів у мистецьких закладах України при вивченні курсу «Історія інструментального виконавства на духових інструментах», та для широкого кола шанувальників музичного мистецтва.

Апробація результатів дослідження. Положення й висновки магістерського дослідження обговорювалися на XI міжнародній науково-практичній конференції «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» (Рівне, 2019).

Публікації. За темою і результатами магістерського дослідження видано наукову публікацію «Концертні форми художньо-творчої діяльності військових оркестрів»

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи складає – 88 сторінок, з них 76 сторінок основного тексту.

Розділ 1.

Гене́за та етапи розвитку вітчизняних військових оркестрів

1.1. Військові оркестри як важлива складова музичного мистецтва

Про вплив звучання музичних інструментів на людський настрій люди знали з прадавніх часів: неголосна, але співуча гра арфи, ліри, кіфари або флейти, зробленої з очерету, будила почуття радості, любові або заспокоєння, а звук тваринних рогів, або металевих труб сприяв виникненню урочистих і релігійних почуттів. Барабани і інші ударні, додані до рогів і труб, допомагали впоратися із страхом і будили агресивність і войовничість.

При детальному обстеженні фресок північної вежі Софіївського собору в Києві помітні деякі види духових музичних інструментів, які і стали пізніше основою військових оркестрів. Йдеться про зображення на стіні сцени княжого полювання, де знайшлося місце і для придворних музикантів. Один із інструментів, використовуваних для гри, нагадує поперечну флейту, два інших схожі на гобой.

При археологічних розкопках неодноразово зустрічалися народні свистячі іграшки у вигляді фігурок тварин і птахів. У творах старожитності досить часто згадується про сопілки та жалійки. А от найбільш рання згадка про труби, які займають чи не основне місце у військових оркестрах, зустрічається в описі облоги Києва печенігами в 960 році.

Довгий конусоподібний інструмент, виготовлений з дерева, ріг, який носить назву трембіта, ще й тепер широко побутує в українських Карпатах. Варто додати, що на Волині використовувалась сурма – різновид трембіти, значно коротша й ширша, особливо у верхній частині. Сурми разом з іншими духовими та ударними інструментами входили до складу козацької полкової музики. Вони виготовлялись не лише з дерева, а й із металу, переважно міді.

Давно помічено, що спільна гра декількох схожих інструментів посилює не лише яскравість звучання, але і психологічну дію на слухача - той же ефект, що виникає при спільному співі однієї і тієї ж мелодії великою кількістю людей. Тому всюди, де селилися люди, стали поступово виникати і об'єднання

музикантів, що супроводжували своєю грою битви або публічні урочисті дійства : ритуали в храмі, одруження, поховання, коронації, військові паради, веселощі при палацах.

Найперші письмові згадки про такі об'єднання можна знайти в П'ятикнижжі Мойсея і в псалмах Давида, були свої групи музикантів в Месопотамії, і у єгипетських фараонів, у Древньому Китаї та Індії, Греції і Римі.

У старогрецькій традиції для виконання трагедій існували спеціальні майданчики, на яких сиділи музиканти, що супроводжували грою на інструментах виступи акторів і танцюристів. Називалися такі майданчики-підвищення «орхестра». Так, що патент на винахід слова «оркестр» залишається за древніми греками, хоча фактично оркестри існували вже набагато раніше [33].

Дослідження історії розвитку військово-музичного мистецтва в цілому дозволило виявити той факт, що, починаючи із зародження обрядової і ритуальної культури людського суспільства, військова музика була нерозривно пов'язана з системою масових представлень і видовищ, виявляючи при цьому виборче ставлення до їх жанрової специфіки.

Якщо у древніх слов'ян військова музика є присутньою лише в оформленні військових обрядів і ритуалів, будучи в той же час засобом організації і взаємодії військових підрозділів, то в епоху зародження і розквіту Київської Русі вона є присутньою вже в цілій низці світських заходів придворного життя князів. Серед них численні церемонії, присвячені зустрічам послів, виїзди і ходи князівської свити, ритуальні застілля, які з часом, набуваючи певних форм, стають традиційними і включаються в систему ритуалів, що вже склалися. Значна увага в цей період приділяється святковим заходам, присвяченим перемогам у битвах і підписанні миру [51; 341-342].

У наступні століття, разом з подальшим вдосконаленням як сталих, так і таких, що зароджувалися нових військових і державних ритуалів, військова музика усе більше проникає в громадське і культурне життя держави. Розквіт

діяльності військових оркестрів у сфері масових представлень і видовищ відноситься до епохи правління Петра I, який провів цілий ряд перетворень, що стосуються вдосконалення їх штатної структури і підготовки кадрів. Маскаради, асамблеї, куртаги, гуляння в Літньому саду, святкові заходи, присвячені перемогам, закладці військових кораблів, театралізовані ходи і потіхи обов'язково супроводжувалися грою військових музикантів. Музика в їх виконанні (фанфарна, маршова, канти, гімни, танцювальна і розважальна) стає модною і найбільш затребуваною в суспільстві [43].

З моменту створення регулярної армії за Указом Петра I були запрошені на контрактній основі німецькі диригенти, музиканти і композитори, які започаткували професійну військову музику. У військовому Статуті з'явилися пункти про впорядкування військових ритуалів, правила їх проведення та їх музичний супровід.

Військовий духовий оркестр, як правило, утворювався на базі духового оркестру. Спочатку у військові оркестри входили ударні інструменти, гобої і флейти, оскільки музикантів на мідних духових інструментах було дуже мало. Поступово до їх складу почали входити мідні духові інструменти, кларнети і фаготи. Розширювався і репертуар військових оркестрів. Окрім виконання ритуальної музики для забезпечення розводу караулів, подання сигналів «Тривога», «Збір», «Вогонь», «Відбій», музичного забезпечення парадів, проходжень підрозділами урочистим маршем, забезпечення траурних заходів військові оркестри брали участь в розважальних і урочистих заходах (бали, урочисті, прийоми, офіцерські збори), де виконували танцювальну і класичну музику.

У XVIII ст. військові паради і огляди, а також світські заходи за участю військових оркестрів стають невід'ємною рисою культурного життя суспільства. У цей період спостерігаються перші спроби залучення військових оркестрів для участі в оперних, балетних і драматичних постановках. Були визначені штати кавалерійських і піхотних полків. Оркестри, або військові хори, склалися з одного гобоїста-іноземця і восьми місцевих гобоїстів.

Для здійснення сигнальної служби, штатом передбачалася наявність 16 барабанщиків, два сурмачі, полкового литавриста, а також 20 барабанщиків, що не входили до складу оркестру. Через рік - 8 лютого 1712 р. були встановлені штати оркестрів для артилерійських полків: два гобоїста-іноземці, вісім гобоїстів-росіян. Сигнальну службу в цих полках здійснювали одинадцять барабанщиків і полковий литаврист. Оркестри мали змішаний склад: п'ять гобоїстів, два сурмачі і два валторністи [55;12].

У першій половині 18 століття кожен полк став мати капельмейстера, а в полках лейб-гвардії засновуються школи для підготовки музикантів з числа солдатських дітей. У 1730-1732 рр. штати гвардійських полків склалися вже з 18 музикантів: 10 гобоїстів і по чотири сурмачі і валторніста.

За часів царювання Катерини II сталося несанкціоноване законодавчими актами зростання чисельності оркестрів : деякі полки мали до 100 музикантів, та ще і по декілька оркестрів: рогові, яничарські, а деякі і смичкові оркестри. Змінився і якісний склад оркестрів, що поповнився новими інструментами : поперечними флейтами, кларнетами, великими барабанами, тарілками, трикутниками, маленькими сопілками і бунчуками. Використання інструментів з оркестру «яничарської музики» вплинуло на розвиток військово-музичної культури, оскільки ширший тембровий діапазон розширював можливості для композитора і оркестру по створенню якісно нових музичних творів[32; 201].

З утворенням козацько-гетьманської держави полки, що раніше були військовими одиницями, набули нових функцій - державно-адміністративної структурованості і стали організаціями адміністративно-територіального, судового та військового устрою. Полк з центром у Києві було сформовано 1648 року. Спочатку до його складу входили 17 сотень (з 1649 р.), а з 1654 року було включено ще три сотні Переяславського полку (Остерська, Козелецька й Заворицька). Після Андрусівського перемир'я (1667 р.) на території Лівобережної України з Києвом (крім правобережної його частини) остаточно склалося десять полків, серед яких був Київський полк. На початку XVIII ст. адміністративний центр полку було перенесено до м. Козелець.

Мережа полкових військових музикантів була створена відповідно до територіально-полкового устрою в Україні. Полкова музика стала складовою частиною цивільного й військового життя полкової адміністрації і розташовувалася у будинку полковника. Як відомо, у середині XVIII ст. для полкових військових музикантів будували спеціальні приміщення.

Музичні інструменти поруч з іншими атрибутами військової влади ввійшли до переліку полкових клейнодів. Пернач (або шестопер) - відзнака полковника; корогва - прапор полку, що знаходився у хорунжого; значок, який у будні заступав корогву; печатка полкова, що зберігалася у полкового судді; гармати - загальновійськові клейноди, якими відав обозний, а також музичні інструменти сурми (труби) - військові клейноди під віданням сурмача та литаври (котли) - військові клейноди полку, що знаходилися у довбиша (довбуша). Традиційно литаври були зображені на полковій печатці. По закінченні терміну клейноди передавалися новообраній старшині або зберігалися до обрання у Генеральній військовій канцелярії (церкві або скарбниці) [35; 341].

Литаври свого часу були невід'ємною частиною військового побуту козаків Запорізької Січі. Ними скликали раду козаків чи старшин, повідомляли про загрозу ворожого нападу, навіть, передавали накази кошу чи полку під час бою. Вирушаючи в похід, зв'язкові полкові брали з собою тулумбаси (литаври), прив'язуючи їх до сідла. Тулумбаси були різних розмірів. У найбільші з них били одночасно вісім чоловік. Їх називали ще набором і тримали лише в Запорізькій Січі. Є свідчення, що гучні, як гарматні постріли, поодинокі звуки набату разом із гулом тулумбасів та пронизливою тріскотнею бубнів сіяли паніку серед ворожого війська.

Барабан, як і литаври, спочатку був суто військовим інструментом. У Війську Запорізькому застосовувався не лише як засіб зв'язку, а й при виконанні окремих бойових завдань. Так, до нас дійшов переказ, що Богдан Хмельницький в боях із ворожим військом застосовував так звані вітряні барабани, звук яких добувався барабанними колотушками, що приводилися в

рух силою вітру. Тучний шум численних барабанів наганяв на ворога страх. Із часом барабан увійшов до складу військових духових оркестрів, де й зберігся до наших днів [49].

Заслуговують на увагу і тарілки, про які у вітчизняній літературі говориться дуже мало. Нам відомо тільки, що серед зображених на вежах Софійського собору (перша половина XI століття) серед музикантів, скоморохів один із них грає на тарілках. Витиснуті з інструментальних ансамблів скоморохів і народного музичного побуту тарілки знайшли притулок у військових духових оркестрів, зокрема, у полковій музиці Війська Запорізького. Нині ж тарілки входять до складу всіх військових та інших духових оркестрів.

Характерно, що служба полкових музикантів прирівнювалася до військової, тому вони й називалися полкові військові музиканти. До складу полкової військової музики середини XVII - першої половини XVIII ст. належали: трубачі (трембачі або тренбачі), які грали на трубах; сурмачі (грали на сурмах), довбиш (литаврщик) та виконавці, які грали на пищалках. У середині XVIII ст. (за матеріалами Румянцевського опису 1766 р.) до складу полкової військової музики входили трубачі, валторністи та гобоїсти. Полкових музикантів очолював старший музикант («атаман трубецкой»), який теж був виконавцем, найчастіше - трембачем.

До складу полкової музики входив особливий тип військових кобзарів, бандуристів та трубачів. Найчастіше бандуристами та кобзарями ставали ті козаки, що втрачали зір у боях, або полоні. Вони були музично чи поетично обдаровані, мали блискучу пам'ять. Кобзарі користувалися надзвичайною пошаною у війську і серед народу. Як зауважив Д. Багалій, сліпих виконавців (бандуристів, кобзарів, трубачів) офіційно приймали у полкову службу «в качестве музыкантов и выдавали им жалование наравне со зрячими» [8;7].

Упродовж XVIII ст. за підтримки гетьманів та генеральної старшини відбувалося упорядкування мережі полкових музикантів. За часів гетьманування П. Полуботка (1722-1724 рр.) було здійснено поіменний облік

усіх полкових і сотенних служителів Лівобережжя України, зокрема, військових «трубачов и музыкантов».

Реєстри Лівобережних полків першої половини XVIII ст. зберегли кілька списків полкової старшини та служителів, у складі яких іменні списки полкових військових музикантів. Документи свідчать, що серед полкових музикантів були сімейні династії (серед них: трембачі Андрій Палеєнко і Данило Палеєнко, сурмачі Данило Пищалка і Іван Пищалка, 1723 р.) До того ж, в числі полкових музикантів згадуються й малолітні виконавці, як, наприклад: Антон «малській трембач» Лубенського полку. Служба військових музикантів тривала декілька років, а іноді й десятки років. Відомо, що полкові військові музиканти перебували на умовах «заключеннаго з ними контракту», тобто діяла контрактна система.

Кадри полкової військової музики поповнювались і з вихованців полкових артилерій, а також Генеральної військової артилерії. Крім того, із полкових військових музикантів поповнювали штат Генеральної військової музики.

На території України існувала практика навчання полкових військових музикантів, а з 50-х років XVIII ст. на базі Глухівської інструментальної капели гетьман К.Г. Розумовський планував готувати військових музикантів для всіх полків Лівобережної Гетьманщини. У жовтні 1758 року лубенський полковник Іван Кулябка поставив питання про навчання козацьких дітей (віком від 12 до 15 років) грамоті, співу та військовим «екзерциціям», а також забезпечення освіченими кадрами полкові та сотенні канцелярії.

Полкові військові музиканти, як і всі полкові служителі, отримували «денежное и хлебное жалованіе» (так звану «рокову плату»), яка нараховувалася щорічно в грудні. До 1722 року ці кошти надходили за рахунок «порціонних» та «раціонних» зібрань з населення у грошовій формі та провіанту. На відміну від полкових служителів, полкова старшина, відповідно до указу гетьмана І. Скоропадського, «отбувала войсковую службу, не беручи роковой плати и довольствоваться з маетностей, мелниц и протчих своих угодій», а доходи на них зібрані утримувались «на споряженіе артилеріи

полковой». Крім «денежного и хлебного жалованія» полкові військові музиканти отримували мундир , який видавався наприкінці року [18; 502-508].

Варто зазначити, що полкові музиканти одержували порівняно невелику плату, яка до того ж полковим військовим музикантам та служителям, видавалася не завжди вчасно. Мали місце випадки, коли затримка у виплаті зарплати полковим музикантам відбувалася з вини полкової старшини, а також випадки, коли полкових військових музикантів залучали до приватних робіт полковника (будівельних, господарських тощо) .

Але полкові військові музиканти користувалися пільгами. Подвір'я, в яких вони мешкали, на рівні з дворами полкової та сотенної старшини, а також працівників полкових канцелярій належали до вільних, тобто звільнялися від «общенародних повинностей и податков». Серед полкових військових музикантів були й такі, що отримували ранги старшинських посад (за особливі заслуги) [12; 465].

Відомо, що невід'ємною частиною військового життя були походи. В основному, в похід вирушала полкова музика, похідна канцелярія, а також полковий капелан та похідна церква. До участі у походах запрошувалися полкові музиканти, найчастіше – «трембачі», а також згадуються співаки-заспівувачі. Про надіслання таких виконавців поступали розпорядження з Генеральної військової канцелярії до полкової старшини. Традиційним атрибутом походів були військові трофеї, серед них - музичні інструменти: литаври, барабани, котли, труби, сурми, пищалі тощо.

Військова полкова музика мала велике значення в суспільному й культурному житті полкових міст тогочасної України. Тому, залежно від завдань і умов застосування, визначилися основні різновиди української військової музики: офіційно-церемоніальна, службово-стройова, сигнально-фанфарна, розважально- побутова, концертна військова музика [37; 379-387].

Зберігся список нот бібліотеки Київського магістратського оркестру, на чолі з капельмейстером Я. Станкевичем, який свідчить, що оркестр виконував побутову музику: марші, вальси, полонези, кадрили, а також українські танці. В

репертуарі оркестру значне місце займала західноєвропейська музика (І. Плейєль, Д. Штрейбельт, К. Глюк, В. Моцарт, А. Буальдьє, Дж. Россіні). Очевидно, у репертуарі військових та рогових оркестрів існували різні аранжувальні твори (українських мелодій, творів західноєвропейських композиторів, тощо). Про це свідчить зміст двох нотних зошитів, які збереглися в нотному зібранні родини Розумовських. Перший зошит під назвою «Рогової музики різні штучки й пісеньки» містить невеликі п'єси-мініатюри (від 8 до 30 тактів), серед них: алеманди, менуети, рондо, пісні-марші та ін. Інший зошит складається з 12-ти «Російських пісень» (серед них дві українські: «Ой гай, гай зелененький» - № 4, «На березку у ставка» - № 9), а також фрагмента увертюри до популярної на той час комічної опери іспанського композитора Висенте Мартіна-і-Солера «Рідкісна річ» («La cosa rara») [14; 62-67].

У зв'язку з інкорпорацією України Росією та ліквідацією царським урядом полкового устрою в 1782 р. Київський полк припинив своє існування, а в 1783 р. його реорганізовано в регулярний карабінерський полк. Скасування полкового устрою істотно порушило мережу полкових військових музикантів на території України, але не ліквідувало її відразу. В кінці XVIII ст. нові заходи Павла I докорінно змінили стан військової музики в Україні. На початку 1797 року, за указом імператора Павла I були ліквідовані полкові хори та оркестри.

Незважаючи на вищеназвані заходи з боку російської влади, військові оркестри в Україні набули поширення та нового етапу свого професійного розвитку в кінці XVIII - на початку XIX ст. Про це переконливо свідчить праця «Теорія музики» (1818 р.) Густава Гесс де Кальве, який тривалий час жив і працював в Україні. Передусім, теоретик характеризує стан розвитку військових музичних колективів кінця XVIII - початку XIX ст. в Україні: «Всякой полк имеет свою капель, и некоторые из них чрезвычайно хорошо устроены. Иныя ещё и по сие время управляются нанятыми иностранцами, но со временем не будет в них нужды», оскільки, як підкреслив Г. Кальве: «Полковники, которые заботятся иметь искуснаго капельмейстера, тем более ускоряют усовершенствование прочих музыкантов» [21; 45]. Це означає, що

підбір професійних кадрів та навчання військових музикантів відбувалося під контролем та за підтримки полкової старшини.

У XIX ст. роль військових оркестрів у музично-культурному житті суспільства зростає. В цей період діяльність військових оркестрів у сфері масових уявлень і видовищ отримує свій подальший розвиток: військові оркестри стають одними з найбільш дієвих учасників святкувань, присвячених коронації і ювілейних дат царювання, днів народження членів імператорської родини, роковинами пам'ятних історичних дат. Крім того, військові музиканти як і раніше є неодмінними учасниками проведених у великій кількості балів, прийомів, масових гулянь і ярмарків [36;18].

Музика у виконанні військових оркестрів звучить в парках, і садах, на курортах, на вулицях, площах та інших місцях масових скупчень народу. Триває практика їх участі в оперних, балетних і драматичних постановках. Разом з тим, військові оркестри продовжують виконувати і безпосередні свої обов'язки по музичному забезпеченню військових ритуалів в частинах і підрозділах армії. Однією з особливостей розвитку військово-музичного мистецтва цього періоду стає концертно-просвітницька діяльність військових оркестрів [9; 188].

Впродовж 1808-1809 рр. створюється велика кількість нових гвардійських частин, як піхотних, так і кавалерійських, де Указом Олександра I передбачалася наявність гвардійських військових оркестрів чисельністю в 25 чоловік.

Поряд з кількісним збільшенням складу гвардійських оркестрів і збагаченням їх складу новими інструментами, були зроблені серйозні зусилля по вченню майбутніх військових музикантів. Так, завданням сформованого в 1808 р. Учбового гренадерського батальйону поряд з підготовкою унтер-офіцерів була також підготовка «музикантів, барабанщиків і флейтистів». Учбовий батальйон складався з 4-х гренадерських і 2-х «неранжированих рот: музикантів і барабанщиків». У роту, що готувала музикантів для військ входили капельмейстер і 150 чоловік, що розділялися по 25 музикантів в шести

оркестрах. Спеціально для сигнальної служби в другій роті готувалися барабанщики і флейтисти[44; 339].Щороку Учбовий гренадерський батальйон повинен був випускати 75 музикантів для армії. Сурмачів для кавалерії готували в Учбовому кавалерійському ескадроні і інших військових частинах.

Яскравою сторінкою історії тогочасної масової культури стають інвалідні концерти, які проводилися практично протягом усього ХІХ століття. Доходи від них йшли ветеранам війни, а участь у них брали, як правило, звідні оркестри, а також солдатські хори. У їхній репертуар незмінно включалися твори героїко-патріотичного плану: полонези О.Козловського, хорова п'єса К. Кавоса «Куплети 1814 г.», а також твори класиків – Моцарта, Глюка, Бетховена. Військові оркестри, вийшовши за межі розташування своїх частин, зіграли певну позитивну роль у вихованні музичного смаку слухачів.

Йшли роки, удосконалювався склад військових оркестрів, композитори вигадували безліч творів для духового оркестру, з'явилися вітчизняні майстри по виготовленню музичних інструментів, утворилася своя виконавська школа гри на духових і ударних інструментах.

Перші зародки усвідомлення галицькими українцями необхідності створення власної військової сили став спортивно-протипожежний рух, який був втілений у сокільськосічових товариствах. Ініціатором та організатором створення спортивного руханково-пожежного товариства «Січ» у Галичині став Кирило Трильовський – адвокат і діяч Української радикальної партії. Товариства «Січ» мали добрі оркестри духових інструментів, які брали участь у походах по містах і селах, виступали з концертами для місцевого населення [45; 17].

З перших днів світової війни (вересень 1914 р.) австрійський уряд дозволив створити окремі військові частини січових стрільців, які у складі австрійської армії боролися з царським урядом Росії. Центром їх формування стало містечко Стрий. Діяльність січових стрільців не тільки здійснила прорив у національному житті, але й розбудила культурну свідомість народу Галичини, вони проводили велику культурно- пропагандистську роботу. Намагаючись

охопити військовою організацією всі місцевості Галичини й Буковини, створюють у Львові своєрідні курси старшин і підстаршин, випускники яких мали б допомагати цій справі [65;114].

У лавах січових стрільців були: Михайло Гайворонський – підхорунжий, композитор-диригент, організатор духового оркестру Січових стрільців, інспектор військових оркестрів Української Галицької Армії, автор численних музичних творів для духового оркестру, пісень, симфонічних творів; Роман Лесик – підхорунжий, диригент стрілецького оркестру, автор музичних картинок «Легіон УСС», «Вечір в Україні», секстетів для кларнетів і саксофонів. Репертуар оркестру поповнювався музичними творами Антіна Баландюка – підхорунжого, музиканта, композитора; Ярослава Барнича – композиторадиригента, учасника струнного квартету, автора знаменитої музики до оперет «Гуцулка Ксеня», «Шаріко»; Богдана Крижанівського, Романа Купчинського, Левка Лепкого – авторів багатьох стрілецьких пісень.

Всі ці талановиті люди під час перепочинків між боями та в умовах позиційної війни організовували оркестри і хори, відкривали малярські майстерні, видавали часописи та створювали гімназичні класи для малописьменних стрільців. За словами Б. Гнатовича, «вони передали майбутнім поколінням живі спогади про славне минуле стрілецтва про бої, смерть та любов, про геройство і жертви, про веселі і сумні переживання товаришів по зброї» [16;82].

Відтак, у лавах стрілецтва існував осередок талановитих майстрів, чия творчість стала чималим внеском у національну культуру і додала їй нового, специфічного галицького колориту. Маршова музика та пісні січових стрільців спричинили виникнення у стрілецьких лавах багатьох мистецьких колективів. Слід зауважити, що майже у кожній сотні був свій хор, проте січові стрільці потребували більш потужної музики. Тому доречним було створення оркестру духових інструментів.

Керівником оркестру було призначено підхорунжого Михайла Гайворонського. 25 музикантів, яких записав стрілець Рабій, утворили перший

склад оркестру. Музикантами переважно були недавні студенти, гімназисти та члени сільських січових і сокільських оркестрів. Це були виконавці на флейті, кларнетах, перші труби, другі труби, альти, басові труби, тромбон, басы, ударні інструменти [46;17].

Досить скоро розпочали перші репетиції, а згодом – перші виступи оркестру. Під час проведення перших оркестрових репетицій М. Гайворонському доводилось велику увагу приділяти тим виконавцям, які виконували функції акомпанементу (ударні інструменти, басы, альти), тому що серед них були селяни, які були слабо підготовлені та мало обізнані з музичною. Репетиції оркестру часто проходили у складних побутових умовах, а часом і під кулями ворога. Утримувався оркестр на кошти офіцерів січових стрільців і підтримувався благодійними внесками від суспільства [17;27-31].

На кінець 1915 р. склад оркестру духових інструментів поповнився новими музикантами, разом із диригентом налічував уже 30 осіб і був добре укомплектований. Крім тих музикантів, що вже грали в оркестрі, до них долучилися новобранці, зокрема виконавці на флейті баритоні, трубі, альтах, валторні, ударних інструментах. У репертуарі оркестру на той час було понад 60 музичних творів. Це були стрілецькі марші, увертюри, концертні твори, коломийки, вальси, гавоти, народні пісні, церковна музика тощо [7; 2-4].

Діяльність оркестру січових стрільців показав, що стрілецька творчість є необхідною і невід'ємною частиною українських військових та мистецьких традицій, а жанрове й тематичне розмаїття дозволяють вбачати ознаки її професійного виконавства [11;140].

З моменту встановлення Радянської влади (1917) діяльність військових оркестрів має чітко виражену ідеологічну спрямованість, націлену на виховання радянської людини відповідно до лінії зовнішньої і внутрішньої політики держави, що проводилася. Масові заходи за участю військових оркестрів на вулицях і площах стають однією з головних складових політичного і культурного життя країни. Серед них - демонстрації, мітинги, фізкультурні паради, революційні містерії і дійства, що театралізуються.

Велика кількість подібних заходів проводиться в дні святкування державних свят молодой Радянської республіки. Крім того, ціла низка масових заходів з неодмінною участю військових оркестрів організовується в період проведення Тижнів авіації, Військово-морського флоту, Книги і ін.

У цей період зростає роль концертно-просвітницької діяльності військових музикантів. Набувають поширення концерти зведених військових духових оркестрів. Створюється цілий ряд військових симфонічних оркестрів. «Музичні понеділки», а також концерти-лекції в їх виконанні проводяться регулярно і користуються достатньою популярністю в публіки. Велике значення для розвитку масового мистецтва мають в цей період грандіозні театральні постановки революційного змісту, які також не обходяться без участі в них військових оркестрів. Серед них «Пантоміма з нагоди святкування III Інтернаціоналу», «Скидання самодержавства», «Загибель Комуни», «Містерія звільненої праці» (1920), «Узяття Зимового палацу» та ін. [15; 24-45].

30-і роки відмічені підйомом в розвитку військової музики. Здібність військових оркестрів до виконання на відкритому повітрі, а також наявність в репертуарі військової, патріотичної і популярної музики робить їх практично незамінними. Військові і фізкультурні паради, демонстрації і мітинги, політкарнавали і театралізовані ходи, траурні церемонії прощання з видними діячами партії і радянського уряду, святкові концерти, олімпіади, декади мистецтв, тематичні гуляння, конкурси самодіяльних і професійних колективів, свята професій і військово-патріотичної музики, концертно-просвітницька діяльність в концертних залах і парках культури і відпочинку незмінно знаходяться у сфері їх уваги.

Значним для історії військово-музичного мистецтва є зародження в цей період традицій проведення вітчизняних оглядів-конкурсів військових оркестрів. Окрім того, в 30-і роки формується і отримує розвиток художньо-мистецька діяльність Ансамблю червоноармійської пісні і танцю під управлінням О. Александрова- унікального явища в історії світової масової

культури, яке стане основою розвитку нового жанру військово-музичного мистецтва.

Активну концертно-художню діяльність в жанрах масових вистав і видовищ військові оркестри і ансамблі продовжили також і в роки Великої Вітчизняної війни. Військові паради (1941 і 1945 рр.), проведення різного роду військових ритуалів, літературно-музичні композиції патріотичної спрямованості, участь в концертах-мітингах, радіоконцертах, «салютних концертах», святкових заходах, пов'язаних з перемогами радянських військ над німецько-фашистськими загарбниками визначили основні напрями їх роботи [6;45].

У післявоєнні роки отримали розвиток святкові театралізовані концерти і літературно-музичні композиції, чимала частина яких створювалася військовими артистами напередодні святкувань річниць Жовтня, Дня народження Радянської Армії і Військово-морського флоту, Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні та ін. Серед інших жанрів масових вистав і видовищ, що знайшли своє застосування у військово-музичному мистецтві в післявоєнні роки, слід зазначити грандіозні по своєму розмаху Загальноармійські огляди-конкурси військових оркестрів, а також щорічні фестивалі військово-патріотичної музики.

У роки радянської влади рівень виконавської майстерності військових духових оркестрів нестримно виріс. Світанком вітчизняної військової духової музики прийнято вважати 70-80 років минулого століття. Саме у цей період до складу військових оркестрів увійшла група саксофонів, бунчук, ліри, значно розширився репертуар військових оркестрів, видана велика кількість методичної літератури, педагогічного репертуару, аранжувань і інструментовок для військового оркестру, створена військово-оркестрова служба, яка координувала дії військових оркестрів, щорік організовувалися і проводилися Всесоюзні і республіканські конкурси військових оркестрів, в журі яких входили видні діячі військової духової музики, кращі радянські диригенти, музиканти, композитори, викладачі, діячі мистецтва і культури. У ці ж роки

велику популярність придбали марш-паради, плац-концерти, дефіле військових оркестрів. Щорік військові оркестри виїжджали в зарубіжні відрядження для участі у фестивалях і конкурсах, де з успіхом представляли країну[40;65].

Військово-музичні установи сучасної України є військовими професійними творчими колективами, які призначені засобами вокального, музичного, хореографічного мистецтва і художнім словом активно сприяти військово-патріотичному, національно-ідейному, культурному та духовному вихованню особового складу, відродженню української національної культури, підтриманню морально-психологічного стану військ, гідно представляючи національну культуру і військово-патріотичну тематику в Україні та за її межами.

Для планування спеціальної підготовки, організації концертної діяльності, музичного забезпечення державних свят, гарнізонних заходів, підготовки оркестрів до параду військ, військовими оркестрами видів Збройних Сил України, оперативних командувань, проведення військових ритуалів музичного забезпечення прийому офіційних делегацій та заходів, які проводяться за участю Президента України, Міністра оборони України та начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України в травні 1992 року на фондах військово-оркестрової служби Київського військового округу було створене *Військово-музичне управління Збройних Сил України* як підрозділ Генерального штабу Збройних Сил України.

Управління аналізує та затверджує репертуар оркестрів, проводить роботу по забезпеченню музичними інструментами, нотною літературою проводить підбір кадрів у структурних підрозділах, готує пропозиції, щодо структури і чисельності оркестрів, їх укомплектування офіцерами начальниками оркестрів-військовими диригентами, військовослужбовцями за контрактом на посади — артистів військових оркестрів, планує та проводить всеукраїнські та міжнародні фестивалі [13].

Фундаментуючою основою Військово-оркестрової Служби Збройних Сил України стала військово-оркестрова служба Київського військового округу, яка

мала на той час вже значний музично-історичний досвід та висококваліфікованих військових музикантів. Таких, зокрема, як композитор-новатор духової музики С. Творун – інспектор військових оркестрів Київського військового округу та начальник оркестру штабу Г. Кузнєцов – талановитий майстер своєї справи, шанований серед оркестрантів. Значний внесок у започаткування цієї шляхетної справи зробили начальники військово-оркестрової служби І. Маркус, Е. Парсадонян, О. Салик, О. Верьовкін, А. Червоний, О. Данилов, В. Богданов, С. Валинов та інші військові музиканти. Показовим є факт, що жоден з військових музикантів не відмовився скласти Військову присягу на вірність народові України [28; 22-23].

Начальником Військово- оркестрової служби Збройних Сил України був призначений полковник Геннадій Григор'єв, а його заступником – капітан Володимир Деркач. На етапі формування Військово-оркестрової служби Збройних Сил України постали стратегічно важливі питання, а саме: обґрунтування та впровадження штатів військових оркестрів, створення нового музичного репертуару і забезпечення військових оркестрів якісними сучасними музичними інструментами. Чи не найскладнішим, очевидно, стало вирішення першої з означених проблем. На час проголошення незалежності в Україні нараховувалося 129 військових оркестрів, які були практично у кожній військовій частині. Втім, штати військових оркестрів колишнього СРСР не відповідали вимогам нового часу. Отже, розпочинати все доводилося майже з нуля, адже для військових оркестрів ЗС України як нової національної моделі від колишніх формувань не залишилося майже нічого [64; 95-97].

Військові оркестри Збройних Сил України поділяються на Академічний Зразково-показовий оркестр Збройних Сил України, Оркестр Почесної варти полку Президента Міністерства оборони України, оркестри видів Збройних Сил України, оркестри оперативних командувань, оркестри військових навчальних закладів і військових частин.

Музичним символом Збройних Сил України є *Академічний Зразково-показовий оркестр Збройних Сил України*, який з 2010 р. очолює підполковник

Ігор Биковський. Цей військово-музичний підрозділ носить почесне звання «Заслужений оркестр України» і налічує 100 музикантів, які об'єднані у різножанрові колективи: духовий оркестр, естрадний (Біг-Бенд), диксиленд (Джаз-Бенд), фольклорний гурт «Святовид», чоловічий вокальний квартет «Гетьман». Саме цей творчий колектив став першим виконавцем Гімну України.

Оркестр Почесної варти окремого Київського полку Президента України ім. Богдана Хмельницького свою біографію починає з 1992 року, коли був сформований на базі оркестру Київського загальновійськового училища. Організаторами оркестру були заслужений діяч мистецтв України полковник Геннадій Григор'єв, народний артист України генерал-майор Володимир Деркач, його перший начальник оркестру – полковник Іван Москаленко, нині директор Президентського оркестру Збройних Сил України. Першочергове призначення оркестру – зустрічі та проводи глав іноземних держав, делегацій та виконання військових ритуалів. З 2000 року начальник оркестру – військовий диригент – підполковник Михайло Рябоконт.

Найвідомішими представниками військових оркестрів різних управлінь та відомств є:

- *Військово-музичний центр Сухопутних військ Збройних Сил України (м. Чернігів)*, що був створений в жовтні 2003 року на фондах 7-го військового оркестру штабу Північного оперативного командування. В його складі духовий оркестр, біг-бенд, диксиленд, брас-квінтет, танцювальна група та солісти, які здатні подарувати публіці радість спілкування з шедеврами української, зарубіжної класики, творами сучасних композиторів, традиційним джазом та естрадними обробками. Начальник військово-музичного центру — художній керівник, заслужений артист України, підполковник Олександр Шевчук.

- *Оркестр Військово-Морських Сил України (м. Одеса)* є «візитною карткою» Військово-Морських Сил, він - учасник музичного забезпечення всіх заходів флоту, а саме візитів офіційних урядових та військових делегацій, різноманітних урочистостей, ритуалів. Оркестр заснований 17 лютого 1993

року в місті Севастополі. Колектив виконує музичні твори різного жанру: від класики до джазу, від старовинної до сучасної музики, концертні виступи оркестру прикрашають солісти-вокалісти, танцювальні групи. У 2008 році при реформуванні Збройних Сил України був створений Центр Військово-музичного мистецтва Військово-Морських сил Збройних Сил України. В 2014 році під час окупації Кримського півострову Центр був передислокований в місто Одеса. Начальник та художній керівник центру Військово-Морських Сил України Заслужений артист України капітан 2 рангу Андрій Висовень.

- *Оркестр Повітряних Сил Збройних Сил України в м. Вінниця*, на базі якого 1 липня 2006 року сформовано Центр військово-музичного мистецтва Повітряних Сил України. Оркестр – лауреат фестивалю військових духових оркестрів «Сурми Конституції» (м. Суми) він бажаний гість у військових гарнізонах Повітряних Сил Збройних Сил України, постійно виступає на провідних концертних площадках України. Начальник центру Повітряних Сил Збройних Сил України майор Роман Береговий. [28;18-19].

- *Оркестр Львівської академії Сухопутних військ ордена Червоної Зірки ім. гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів)* створений у листопаді 1942 року під Сталінградом. Разом з військами оркестр пройшов дорогами війни від Сталінграду до Праги, з 1946 року – Військовий оркестр штабу Прикарпатського військового округу) та Ансамбль пісні і танцю Західного оперативного командування (створений у липні 1937 року в м. Харкові, з 1945 року – Ансамбль Прикарпатського військового округу. Концертні маршрути колективу сягали від Карпат до берегів Тихого океану, від Півночі до «гарячих» гір Афганістану, а під час Чорнобильської трагедії – безпосередньо в зоні відчуження. На базі військового оркестру Академії сухопутних військ було сформовано новий творчий колектив, адже до нього увійшли хореографічна, вокальна, фольклорна група та солісти. Начальник оркестру – військовий диригент майор Богдан Катриняк [50;190-194].

При такому розмаху діяльності особливої ваги набуває проблема підготовки професійних військових музикантів. Виходячи з цього, у 1993 р.

начальник Військово-оркестрової служби Збройних Сил України полковник Г. Григор'єв та його заступник капітан В. Деркач ініціюють створення військово-диригентської кафедри у м. Львові, на базі Відділення військової підготовки при університеті «Львівська політехніка». Начальником новоствореної кафедри було призначено майора Ярослава Горбаля. На сьогодні *Військово-диригентська кафедра у складі Академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного* є єдиною в Україні, яка здійснює підготовку військових диригентів для Збройних Сил, а також інших військових формувань України.

Наступним важливим кроком стало впровадження сміливої ідеї реформування Військово-оркестрової служби шляхом створення *Центрів військово-музичного мистецтва*. Ідея створення центрів- це – не формальне переформатування, а концептуальна інноваційна стратегія, актуалізована викликами часу:

- по-перше, глобалізацією культурного простору в світовому вимірі, домінуванням у сучасному мистецтві симультанних аудіовізуальних моделей, які формують нові вимоги до всіх без винятку мистецьких явищ;

- по-друге, численними прикладами театралізації плац-концертів, шоу-променадів, дефіле військових оркестрів у країнах Європи та світу;

- по-третє, високим рівнем виконавської майстерності сучасних військових музикантів, які інтегровані у цілісні різножанрові колективи.

Зрозуміло, коли для військових музикантів незалежної України відкрилися можливості побачити і почути світові рівні виконавства, то працювати за канонами старої системи стало просто неможливо [2;30].

Таким чином, адаптація ідеї реформування, зваження всіх «за» та «проти» привели до створення у 2005 р. п'яти Центрів військово-музичного мистецтва: у Чернігові, Вінниці, Севастополі, Львові та Одесі. До складу Центрів військово-музичного мистецтва ввійшли поряд з духовими оркестрами хоріві, камерні, естрадні та хореографічні колективи.

Варто зазначити, що, починаючи від 1995 р., військово-музичні підрозділи більш ніж 170 разів виїжджали до країн Європи, демонструючи національну

музичну культуру, високу виконавську майстерність військових музикантів, гідно представляючи Україну та її Збройні Сили. Всі поїздки відбувалися без фінансових витрат держави та Міністерства оборони України.

Сьогодні Військово-музичне управління Збройних Сил України володіє потужним мистецьким арсеналом. Якщо оперувати цифрами, то це 54 військово-музичні підрозділи, у тому числі 49 військових оркестрів, 5 Центрив військово-музичного мистецтва і кафедра військового диригування в Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Загальна кількість особового складу військово-музичних підрозділів складає 1800 осіб.

Одним із найвідоміших сьогодні музичних військових колективів є *Естрадний оркестр Державної служби України з надзвичайних ситуацій*.

У грудні 1998 року наказом міністра України з надзвичайних ситуацій був створений Окремий показовий оркестр Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, засновником якого став полковник Сергій Пламаділ. З колективом співпрацювали відомі поети-піснярі Микола Сингаївський, Степан Галябарда, Зоя Кучерява, композитор Остап Гавриш. Втілювати творчі задуми їм допомагали знані виконавці Фемій Мустафаєв, Ірина Семененко, Юрій Чубарєв, Надія Майстренко, Василь Лазарович, Володимир Оберенко, Олександр Василенко.

З самого початку своєї творчої діяльності колектив Окремого показового оркестру вів насичене концертне життя. В 2001 році був запрошений до республіки Польщі для участі у святкових програмах, присвячених пожежно-рятувальній службі польських колег; у 2002 посольством України в Білорусії було ініційовано участь оркестру разом із хором ансамблю Пісні і танцю МВС України у святкуванні творчого вечора Героя України, поета Володимира Матвієнка; в 2003 році Диксиленд «Va Bank», як невід'ємна складова оркестру, брав участь у джазовому фестивалі «Гамбургський регтайм», тощо.

Разом із музикантами оркестру працювали диригенти майор Анатолій Козлов та майор Володимир Конончук.

У 2004 році Наказом МНС України від 29.01.2004 року № 40 «Про здійснення організаційно-штатних заходів МНС України» Окремий показовий оркестр МНС України, переформований у Центр культури і мистецтв МНС України (Генеральним директором був призначений Заслужений працівник культури України Микола Середюк) [3], а вже в 2006 році реорганізовано в Центр музичного мистецтва. Творча робота в сучасних музичних напрямках народила ідею створення Естрадного оркестру.

У грудні 2010 року Центр музичного мистецтва став одним із підрозділів Управління забезпечення Оперативно-рятувальної служби Цивільного захисту ДСНС України, а в 2018 –му згідно Наказу ДСНС України від 20.11.2018 № 676 «Про здійснення організаційно-штатних заходів в структурах МНС України» колектив отримав назву Оркестр Управління забезпечення Оперативно – рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій [1]. В 2019 році відбулось перейменування на Естрадний оркестр Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Нині керівником оркестру є підполковник служби цивільного захисту Симоненко Руслан Олександрович, диригентом – Валерій Іванцов. На базі оркестру діють: Біг-бенд; Диксиленд «Vabank» (керівник Валерій Молодець); Фольк-гурт «Вихиляс» (керівник Василь Волощук); ВіА «Vivo» (керівник Олексій Козарев).

Солісти-вокалісти оркестру: Радул Оксана, Василенко Анна, Фролова Євгенія, Юлія Сіончук, Олексій Козарев. Цей музичний колектив в своїй скарбничці має почесні звання:

- Лауреат фестивалю-параду оркестрів пожежної охорони (Польща, Варшава, 2003);
- Лауреат фестивалю військових оркестрів «MusicParade» (Німеччина, Ганновер, 2007);
- Володар Гран-прі серед професійних колективів фестивалю духової музики «Фанфари Ялти» (Ялта, 2013);
- Дипломант фестивалю «Духовні джерела» (Київ, 2015);

- Лауреат першого ступеня етно-джазового фестивалю «Флюгери Львова» (Львів, 2016);
- Лауреат Всеукраїнського джазового фестивалю «Зимові джазові зустрічі ім. Є.Дергунова» (Київ, 2016, 2017);
- Лауреат першого ступеня джазового фестивалю «Осінній джазовий марафон» (Київ, 2016);
- Дипломант фестивалю «Відродження українського села, його культури та духовності» (Чернігів, 2016, 2017);
- Дипломант фестивалю духових оркестрів «Сурми України» (Суми, 2017, 2018);
- Дипломант фестивалю «Дзвенить оркестрів мідь» (Клевань, 2018);
- Дипломант III Всеукраїнського фестивалю військових духових оркестрів (Чернігів, 2018 рік);
- Дипломант героїко-патріотичного фестивалю «Під прапором Тризуба» (Боярка, Київська область, 2019);
- Дипломант I фестивалю військових біг-бендів «Jazz в погонах» (Київ, 2019);
- Дипломант IV Всеукраїнського фестивалю військових духових оркестрів «Ми єдині» (Житомир, 2018, 2019).

В штаті оркестру- 28 діючих музикантів. Структура та чисельність особового складу оркестру визначається відповідно до затверджених штатів та норм утримання. (додаток А- штат оркестру ДСНС).

Естрадний оркестр ДСНС України, відповідно до покладених на нього завдань:

- здійснює популяризацію військово-музичного мистецтва;
- сприяє вихованню військовослужбовців України, їх патріотизму, підвищенню естетичного та культурного рівня;
- пропагує військово-патріотичну, національну та світову музичну культуру;

- здійснює музичне забезпечення заходів, присвячених урочистим та знаменним датам в історії української держави;

- організовує та проводить концерти для військовослужбовців, членів їхніх сімей у військових частинах, у закладах культури і дозвілля, військових навчальних закладах, установах та організаціях, що належать до сфери управління відповідних Міністерств України;

- проводить виступи концертними бригадами у віддалених гарнізонах та виконує завдання в особливих умовах з метою підвищення морально-психологічного стану.

Заслуговує на увагу інформація про ініціативу Естрадного оркестру ДСНС організувати та провести Всеукраїнський патріотично - мистецький проєкт «Рятувальник завжди поруч», мета якого через музичну культуру і мистецтво висвітлювати питання реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, зміцнити авторитет та імідж ДСНС України, пропагувати службу порятунку, поклик та необхідність виконання священного обов'язку рятувальника – «Запобігти, врятувати, допомогти!».

Проєкт може бути реалізовано упродовж 2020 - 2021 років шляхом тематичних концертних виступів в областях України військовими оркестрами , що входять до ДСНС:

- Оркестр управління забезпечення ОРС ЦЗ ДСНС України;
- Оркестр ГУ ДСНС України в місті Києві;
- Естрадно – духовий оркестр ГУ ДСНС України у Вінницький обл. (м.Вінниця);
- Духовий оркестр «Фенікс» ГУ ДСНС України у Донецький обл. (м.Краматорськ);
- Оркестр Межрегіонального центру швидкого реагування ДСНС України (м.Ромни);
- Львівський Державний університет безпеки життєдіяльності (м.Львів);
- Національний університет цивільного захисту України (м.Харків);

-Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (м.Черкаси).

За участю територіальних підрозділів ДСНС України перед концертними виступами планується організувати тематичні фотовиставки про Оперативно – рятувальну службу, виконання рятувальниками завдань в районах проведення операції Об'єднаних сил, демонстрацію засобів захисту, техніки (пожежні або рятувальні автомобілі) . Також кожен охочий відвідувач матиме нагоду отримати інформацію про можливість служби та навчання в лавах Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

1.2. Порівняльний аналіз вітчизняних та європейських військових оркестрів

Важливе практичне значення при вивченні питань, пов'язаних з розвитком військової оркестрової музики в Україні, має аналіз аналогічних процесів у цьому жанрі музичного мистецтва в західних країнах. На хід цих процесів значною мірою впливають об'єктивні історичні національні та соціальні фактори, а також, специфічні особливості, які притаманні кожній окремій країні. Особливо яскраво це простежується у країнах, в яких духовна музика користується популярністю, і є однією з важливих складових частин загальнонаціональної культури [10;56].

У той же час аналіз світових інтеграційних процесів, які відбуваються, зокрема, у галузі музичного мистецтва, дозволяє отримати більш повне уявлення про закономірність цих змін, їхній зміст і характер, а також про спрямованість сучасних тенденцій, які спостерігаються у розвитку духової оркестрової музики в Україні.

Немалу роль у розвитку військової музики відіграє Європейське регіональне відділення всесвітньої асоціації діячів духової музики WASBE (Австрія), яке створене та існує на правах її асоційованого члена, і є громадською організацією, яка об'єднує музикантів-духовиків по їх професійній ознаці. Воно має на меті сприяти розвитку духового музичного

мистецтва, виконує важливі комунікативні функції і проводить значну організаційну роботу для втілення цієї мети у життя. Це найдавніше музичне товариство було засновано в Австрії у 1790 р. Пізніше при ньому з'явився невеликий духовий оркестр. Свої власні оркестри для проведення релігійних процесій мали також деякі церкви. Найбільшого розвитку оркестровий рух в Австрії набуває на початку XIX століття. За невеликий час тут створюється більше 40 духових оркестрів. 1862 року у місті Вольфурті засновується фабрика музичних інструментів.

Помітною фігурою того часу у галузі духової музики був військовий диригент і композитор Ф. Резек (1843-1912 рр.), який презентував багато громадських концертів, а також проводив активну музичну діяльність.

Духова оркестрова асоціація міста Форарлберг, яка розташована у західній частині Австрії, створена у 1924 р. і є членом Австрійської національної оркестрової асоціації. Вона нараховує майже 120 оркестрів, серед яких, на жаль, лише один військовий, який залишився після Другої світової війни, і десять молодіжних колективів. Вік музикантів коливається від 13 до 86 років, більшість з яких навчаються музиці у громадських музичних школах, решта в оркестрах. Курси для підготовки диригентів духових оркестрів проводяться в консерваторії міста Брегенц.

За складом оркестри розподіляються на аматорські, молодіжні та громадські, а за функціональним призначенням на маршові та концертні.

Саме марш-паради привертають найбільшу увагу пересічного громадянина, як в Україні, так і за кордоном. До прикладу, на високому професійному рівні військовий парад проходить в Лондоні з нагоди дня народження королеви Єлизавети II. Монарша особа народилася 21 квітня, але, за традицією, що склалася, широко цю подію відзначають у Британії в червні. Головною частиною щорічного параду є урочистий пронос королівських штандартів на площі у будівлі казарм Королівської кінної гвардії на Уайтхолле. З 1748 року винесення прапора стало обов'язковою частиною святкування. На параді більше тисячі військових демонструють свою виправку, але один з

найяскравіших моментів цього шоу -проїзд Королівського кінногвардійського полку. У урочистому параді також беруть участь загони королівської кавалерії і артилерії і військово-повітряних сил.

На окрему увагу заслуговує оркестр королівської гвардії Великобританії, який раз у раз дивує весь світ вибором музичних композицій. Приміром, в 2007 році, під час державного візиту короля Саудівської Аравії у Великобританію, оркестр Уельської гвардії замість традиційного гімну зіграв «Імперський марш» з «Зоряних воєн». А минулого літа королівська гвардія зіграла заголовну тему з серіалу «Гра престолів» прямо перед Букенгемським палацом. Під час зміни караулу можна також почути пісні «Бітлз» у виконанні оркестру і багато інших відомих мелодій.

Найдорожчу «музичну армію» має Пентагон. У складі американської армії і нацгвардії 99 army band (тобто оркестрів), у ВПС 15 оркестрів; у корпусі морської піхоти -12; на флоті - 11. Всього в США більше 6,5 тис. військових музикантів, на зміст яких витрачають півмільярда доларів в рік.

Влада майже будь-якого штату, якщо в нім знаходяться великі військові бази, регулярно просять військових пройтися урочистим маршем по вулицях міст на радість публіці. І не лише в дні офіційних свят. Втім, одночасно паради проходять по всій країні 11 листопада, коли американці відмічають національне свято – День ветеранів. Слід сказати, що американський парад найбільше відрізняється від звичних для нас варіантів. Ви не побачите там чіткого рівняння в колонах і жорсткого стройового кроку. Парадні «коробки» проходять по трав'янистій поляні або вулиці міста простим похідним кроком. Військовослужбовці навіть можуть зі строю помахати рукою глядачам.

9 вересня і 16 лютого, в день утворення КНДР і в день народження керівника КНДР Ким Чен Іра проходять паради в Північній Кореї . З усіх батальйонів корейських народних збройних сил в параді обов'язково беруть участь декілька жіночих. Музичним доповненням до парадів є Центральний військовий оркестр департаменту Народних збройних сил КНДР, Ансамбль

пісні і танцю департаменту громадської безпеки КНДР і багато інших [54; 95-96].

Така латиноамериканська країна, як Аргентина, не має своїх оркестрових асоціацій. Але в ній існують духові оркестрові секції, які є певним етапом на шляху до згуртування всіх духовиків в громадську організацію на зразок WASBE. В Аргентині є 18 громадських консерваторій та одна популярна музична школа, які залежать від міністерства освіти країни. Деякі провінційні музичні товариства мають свої власні музичні школи. Для підготовки кадрів музикантів і диригентів свої власні музичні учбові заклади мають також і збройні сили Аргентини.

Більшість музикантів духових оркестрів, окрім занять у громадських музичних школах беруть ще й приватні уроки. Там, де немає музичних шкіл, музиканти ходять на заняття до сільських вчителів, у минулому військових музикантів, які таким чином готують виконавців для своїх власних оркестрів.

Історія духової оркестрової музики Аргентини починається з XVIII ст. з появою військових духових оркестрів. Спочатку інструментарій, який в них використовувався, був типовий для іспанських полкових оркестрів. До нього входили флейти, труби, ріжки, барабани та бубни. На початку XIX ст. їхній склад вдосконалюється і вони вже мали 8 кларнетів, 2 малих флейти, 2 ріжка, 2 фагота, 2 труби, бас-барабан, трикутник, бубон. Більш «рухому», оркестрову секцію склали 11 барабанів і 3 флейти. З другої половини XIX ст. серед різноманітних духових інструментів панівне становище належить вже саксогорнам, які замінюють старі музичні інструменти.

Військові оркестри часто виступають з концертами на площах міст та в інших громадських місцях, а їх репертуар складають традиційні для військової музики марші та інтернаціональна музика, до якої відносяться класичні увертюри, збірки вибраних, найпопулярніших творів відомих композиторів, фольклорна музика і танго у національних аранжуваннях.

В Аргентині нараховується 25 ансамблів ветеранів, в яких від 8 до 22 музикантів.

Заслуговує на увагу і Вроцлавський оркестр поліції, який складається з 22 учасників: 20 чоловіків та 2 жінки. Диригентом оркестру є Адам Вітів. Оркестр існує 38 років, веде інтенсивне гастрольне життя. Члени цього колективу виступали у Франції, також перед Папою Йоаном Павлом II у Ватикані, в минулому році відвідали і Україну. Учасники оркестру навчають гри на духових інструментах школярів у Вроцлаві [30; 39-43].

Разом з розвитком суспільства поступово відбувалося становлення цих колективів. Удосконалювався інструментарій та склади, збагачувався репертуар, зростали художньо-виконавські можливості, поширювалися громадські функції і визнання у суспільстві, як музичного жанру, якому належить важлива роль у його духовному і культурному житті.

Військова духовна музика існує у всьому світі навіть в тих країнах, де історично не є традиційною (країни Азії, Африки). Духові оркестри є загальноприйнятим мірилом цивілізованості держави. Особливо вони популярні в державах європейських.

Упродовж усієї історії свого розвитку військові музичні колективи постійно знаходяться в центрі політичного, громадського і культурного життя суспільства, беручи участь в різних масових заходах.

Серед різноманітних явищ сучасної культури особливе місце займає міжнародний військово-музичний фестивальний рух. Військово-музичні фестивалі, як і будь-яке явище культури, мали тривалий шлях розвитку, в процесі якого відбувалося жанрове збагачення, мінялися і варіювалися форми діяльності, оновлювалися цілі і завдання, які відповідали історичному стану і розвитку суспільства.

Починаючи як засіб для забезпечення безпосередньо військових ритуалів, військові музичні колективи з часом стають невід'ємною частиною заходів державного, політичного, і світського життя суспільства, що проводяться. На відміну від міжнародного конкурсного руху, фестивальний рух не містить в своїй природі негативних викликів, пов'язаних з атмосферою «битви» за статус «найкращого», адже, на жаль, конкурентна боротьба за звання лауреатів,

дипломантів, володарів призів, за медалі й грошові премії лауреатів, вигідні проекти постконкурсних концертних виступів і гастрольних поїздок переможців створюють передумови щодо спокуси у застосуванні будь-яких засобів заради перемоги в конкурсному змаганні [27; 96-98].

Сучасні типи військово-музичних фестивалів, що проводяться в різних країнах світу- це :

- власне військові фестивалі з жорстким обмеженням за часом і заданими програмами виступів- дефіле;
- військово-музичні шоу-тату, що допускають включення в програми виступів танцювальних груп;
- військово-музичні шоу з вільними програмами, де використовуються будь-які види суміжних мистецтв: танці, вокал, циркові номери, хори, елементи карнавалів;
- проходження-паради.

Важливим є те, що українські оркестри , зазвичай, є провідними, тобто вони починають та закінчують вистави. Головні диригенти шоу «Музичні паради» – українські, що вказує на їх високий професійний рівень. В останні роки фірма «Музичні паради» з допомогою українських оркестрів додатково організує фестиваль «Берлін-Тату» [42; 65].

Минулого 2019 року у Франції, в місті Шалон-сюр-Сон, у Колізеї (арена) відбувся міжнародний фестиваль духової музики за участю військових оркестрів Польщі, Нідерландів, Іспанії, Швейцарії, Австрії, Португалії. Участь у фестивалі взяли також військові оркестри з України: 194 понтонно-мостового полку з міста Новомосковськ та 8-й навчального центру Державної спеціальної служби транспорту Міністерства оборони України [59].

Розглядаючи сьогоденний стан військових духових оркестрів в Україні, як і будь-якого іншого жанру музичного виконання, необхідно звернутися до даних статистики і аналізу його сучасного стану. На сьогоднішній день в нашій державі нараховується близько 2000 оркестрів. Це воєнні оркестри, муніципальні, самодіяльні, в тому числі колективи різноманітних установ та

організацій. Серед них є оркестри із званням «народний» та «зразковий». Потрібно відзначити, що в 1991 році їх було 3500, а в 1980– 12000. Така суттєва різниця пояснюється тим, що практично припинили своє існування духові оркестри в середніх освітніх, професійно-технічних училищах, музичних школах. Скорочується кількість дитячо-юнацьких оркестрів у системі шкільних, позашкільних, середніх і вищих навчальних закладів, у будинках культури, клубах, на підприємствах і т.д. Не відстають в цій сумній статистиці і воєнні оркестри [20; 39].

На жаль, сьогодні духова музика, як і всі інші музичні жанри, в Україні з мовчазної згоди чиновників, просто знищуються. В країні не виготовляються вітчизняні музичні інструменти (раніше в Києві була фабрика «Орфей»), відсутня належна увага до видавництва нотної літератури, інструментальна музика, в тому числі духова, не пропагується, і, як наслідок, може втратити до себе інтерес суспільства.

Духова музика, оркестрове духове виконавство і воєнна музика також – це невід’ємні складові частини історично набутого людством музичного мистецтва, що має своє місце, попит у суспільстві і вплив на нього. Вона має давню, багатовікову історію. Саме вона завжди була найяскравішим, доступним, невибагливим і популярним музичним жанром, здатним ефективно впливати на свідомість і психіку людей [55;75].

Висновки до першого розділу

Отже, проаналізувавши в першому розділі магістерського дослідження становлення та етапи розвитку військових оркестрів, ми дійшли висновку, що військові оркестри є важливою складовою музичного мистецтва протягом всього їхнього існування: ще з часів Месопотамії, єгипетських фараонів, в епоху зародження і розквіту Київської Русі, козацько-гетьманської держави, часів стрілецтва, радянського періоду і аж до сьогодні.

Військово-оркестрова служба незалежної України, розвиваючи історичні традиції вітчизняної та зарубіжної військової музики, сформувалася як потужний підрозділ Збройних Сил України, а її поліфункціональна діяльність набула сучасного європейського рівня.

Цей розділ вмістив відомості про історію виникнення Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій, як одного із ключових музичних військових колективів, основні етапи його реорганізації та функціональні завдання для популяризації військово-патріотичної, національної та світової музичної культури.

Порівнюючи діяльність вітчизняних та європейських військових колективів, зазначаємо, що шляхи, за якими відбувався розвиток військових духових оркестрів на Заході, мають багато спільного з розвитком цього музичного жанру в Україні. Це стосується не тільки соціально-професійної бази духової оркестрової музики, але і традиційного «духового» репертуару, який виконується під час урочистих подій, а також на концертній естраді. Стройовий вишкіл та високий рівень професійної майстерності, підготовка молодшої генерації військових диригентів, міжнародний розмах діяльності дозволили військово-духовим оркестрам стати гідною візитівкою України у світі.

Поряд зі стрімкими змінами функціонування військових оркестрів в умовах сьогодення, зміною їх кількості, зумовленою оптимізацією комплектування армії, з її реформуванням і скороченням, ми все-таки спостерігаємо зростаючий інтерес до розширення репертуарних і концертних тенденцій в діяльності військових оркестрів.

Розділ 2.

Концертно-виконавська діяльність Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій

2.1. Участь військового оркестру у фестивальних заходах

Популярність та різноманітні форми духової музики, яка є найбільш демократичною та доступною і позитивно впливає на емоційно-психологічний стан слухацької аудиторії, дають можливість військовим духовим оркестрам брати участь у різноманітних заходах. Однією з найбільш яскравих видовищних і змістовних форм діяльності є фестиваль, який дозволяє продемонструвати можливості військових музичних колективів у повному обсязі та складається з ряду підпорядкованих фрагментів, які, у свою чергу, є закінченими, концертними шоу і плац-програмами. Аби зазначене вище відбулось, доцільним є використання можливостей самого оркестру, його окремих виконавців, а також поєднання виконавства на духових інструментах з іншими видами мистецтв (маються на увазі вокал, хореографія і різноманітні види і форми творчої діяльності військових музичних колективів).

Беручи до уваги те, що проведення подібних заходів є престижним, багато міст намагаються одержати (чи вже одержали) статус постійних організаторів фестивалів військової музики зі стабільною художньою концепцією і закріпленими найменуваннями. У цьому випадку фестиваль часто стає своєрідною візиткою міста, що приваблює гостей з самих різних країн світу, тому за попередньою домовленістю часто запрошуються провідні оркестри зарубіжних країн [25].

Метою і задачею будь-якого фестивалю військових оркестрів є: демонстрація художніх можливостей оркестру у видовищних виставах; пропаганда кращих зразків сучасної духової музики вітчизняних і закордонних авторів; привернення уваги державних виконавчих органів до значимості духової музики; створення сприятливих умов для розвитку творчих зв'язків оркестрів, обміну професійною інформацією з творчими колективами і

виконавцями; збагачення репертуару, ініціювання створення різнонаправлених художніх творів для духового оркестру.

У таких фестивалях, зазвичай, передбачається участь 10-15 оркестрів, у тому числі і закордонних. Фестиваль має проходити 3-5 днів, включаючи час прибуття, вибуття і репетиції. Крім концертних та масових заходів може бути проведена науково-практична конференція з питань розвитку виконавства на духових музичних інструментах, їх виробництво та інші питання, пов'язані з оркестровим виконавством.

Усі колективи повинні мати концертну програму на одне відділення, програму для плац-концерту (дефіле) і марш-параду.

Плац- концерти – це музичні представлення військових оркестрів, які визначаються як специфічна форма концертного виступу, що містить різні перестроювання на місці і в русі. Військові музиканти на плац-концерті поєднують виконання на музичних інструментах певних творів, рух, перестроювання, беруть участь в театралізації, пов'язаній з тією або іншою сюжетною лінією, яка в процесі підготовки до плац-концерту розробляється диригентом.

Форма такого концерту, як правило, є двочастинною і включає в першій частині виконання тільки маршової музики, продемонстрованої оркестрантами в русі, при дотриманні певних канонів і естетики військового ладу. Дії військових музикантів включають при перестроюванні різні геометричні фігури, а музичним акомпанементом є марші, що виконуються прямо в процесі гри на інструментах. У другій частині оркестр вибудовується в півколо і виконує концертну програму, яка ретельно вибирається, а потім готується диригентом і оркестрантами [26; 65].

У різних методичних рекомендаціях, що стосуються підготовки військовими оркестрами плац-концертів, їх автори формулюють певну мету і завдання. Серед них виділяються ті, які сприяють духовному і культурному розвитку військовослужбовців і цивільного персоналу; створенню тематичної спрямованості концертних програм; посиленню видовищності програмних

композицій за рахунок включення фрагментів, що театралізуються; формуванню патріотичних почуттів у слухачів, що сприймають такі концерти .

Таким чином, плац- концерти сприяють як вихованню військових музикантів, так і вихованню цивільного населення, яке сприймає художньо-музичну творчість військових [41; 26-37].

Видовищність даної форми виступу полягає в демонструванні заздалегідь відібраних і ефектно виконаних музичних творів з використанням всіляких артистичних елементів, що ще більш додають барвистість і незвичайність. В даному випадку мова йде про маніпуляції інструментами в характерних для цього фразах музичних творів, що виконуються оркестром. Скажімо, піднімаються розтруби в третю позицію в труб у фанфарному епізоді, або ж розтруби тромбонів у соло басів. Крім того, у характері музики виконавці можуть погойдуватися корпусом, чи робити приставні кроки, що чергуються, лівою і правою ногою в сторони. Безумовно, солісти і групи-солісти повинні виходити для виконання своїх партій перед оркестром. Весь оркестр у даному випадку виконує функцію артистів у спектаклі, поводження дій яких цілком обумовлено і підпорядковано характеру звучної музики і задуманому сценарію [4; 17].

Вивчені методичні рекомендації по підготовці майбутніх військових диригентів по навчанню їх планувати і проводити плац-концерти дозволяють виділити необхідні вміння, які повинні мати військові музиканти :

1. Технічні- вміння тримати музичний інструмент так, щоб не постраждала якість звуку при виконанні; точне виконання штрихів, упевнене виконання музики в динаміці руху, а не в традиційній для музикантів статиці.

2. Рухово-виконавські- виконання стройових прийомів при поєднанні з грою на музичних інструментах, виконання творів на музичному інструменті при поєднанні з елементами танцю і навіть хореографії.

3. Стилiстичні - способи втілення знань (про жанри музики, виконавський стиль, манеру виконання), отриманих на занятті і репетиціях оркестру в процесі виконавської діяльності.

4. Художньо-образні - вміння втілювати у виконанні образ музичного твору, відповідно до розробленої змістовної канви плац-концерту.

5. Творчі і аналітичні - включають розробку сценаріїв плац-концерту, оптимальну побудову оркестру, аналіз якості виконання і знаходження шляхів усунення у виконанні тих або інших недоліків в проведенні плац-концертів.

Творча ініціатива, творча активність, професіоналізм у виконанні розроблених проектів плац-концерту є запорукою барвистого, яскравого і виразного виконання, здатного притягнути слухачів до військової музичної культури, що дасть можливість творчого і професійного зростання як кожного оркестранта окремо, так і оркестру в цілому [57; 100-106].

Однією з найбільш ефективних форм виховної і пропагандистської роботи у творчій діяльності військових оркестрів стали марш-паради. Марш-парад – це масово-видовищний захід, у якому передбачене виконання декількома оркестрами музичних творів маршового характеру в русі по визначеному маршруті на встановленої між ними дистанції.

Марш-парад проводиться у державні святкові дні, під час відзначення національних свят, ювілейних дат, на фестивалях, карнавалах, олімпійських іграх і інших суспільно-масових і культурних заходах.

Як правило, марш-парадом починаються свята по зазначених випадках для того, щоб підкреслити значимість торжества, що відбувається, і в наслідку продовжити свято наступним, більш значимим заходом. До прикладу – після ходи оркестрів, проводиться офіційно урочиста церемонія, скажімо, така, як відкриття фестивалю, чи мітинг.

Паради, або тріумфи пробуджували гордість за Батьківщину, піднімали патріотичний дух, або просто розважали громадян. Це розуміли ще в Стародавньому Єгипті, Персії, Римі. Саме з тих часів військові почали ходити строєм перед публікою. Однак великого поширення паради отримали в XVIII столітті в Західній Європі, зокрема в Пруссії, де вони були одним з основних видів муштри. [62;74].

В Україні перші військові паради проходили в Київській Русі. Про це свідчать знайдені фрески. Також збереглися зображення козацьких парадів часів гетьманату Богдана Хмельницького. Доречно згадати і Шевченківське свято - найбільший та наймасовіший огляд стрілецьких сокільсько-січових та пластових сил, який відбувся 28 червня 1914 р. у Львові. Вперше відкрито виступило близько 500 стрільців в одностроях і частково озброєних гвинтівками Верндаля, Манліхера, Кропачка.

У 1917 році, коли Україна отримала коротку мить незалежності, масштабний парад новостворених військових частин УНР відбувся взимку в Києві. Вже в травні цього року був сформований полк Богдана Хмельницького, який, нажаль, в липні зазнав певних втрат у боротьбі за незалежність України із російським агресором. Прапор саме цього підрозділу української армії у 100-ту річницю проголошення незалежності УНР став першим, який побачили глядачі параду у колоні військових, що марширували по головній вулиці столиці у 2017 р. По Хрещатику пронесли стяги полку імені Богдана Хмельницького та 3-ї Залізної стрілецької дивізії армії УНР.

Під час урочистостей зведений духовий оркестр виконував запорізький марш для урочистих військових подій, написаний композитором Миколою Лисенком, який використовувала Армія Української Народної Республіки. Загалом у параді взяли участь близько 4,5 тисяч військовослужбовців представників Збройних сил України, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, співробітників Національної поліції України. Пішим маршем пройшли 3100 осіб, серед них резервісти Збройних сил та ветерани АТО. І ще півтисячі учасників – музиканти військових оркестрів, в тому числі і оркестру ДСНС. Військовий парад прийняв Міністр оборони України генерал Степан Полторак.

Окрім того, що головними діями фестивалю є марш-парад і процедура урочистого відкриття, а також гала-презентація оркестрів в театралізованому шоу, основними елементами якого є програми плац-концертів у супроводі світлових і інших сценічних ефектів (загальна тривалість гала-презентації 2-2,5

години), додаємо, що між відкриттям і гала-презентацією можливі окремі виступи оркестрів для активізації інтересу публіки до моменту гала-презентації – фінальної частини усього фестивалю.

Військові оркестри залучаються в подібних заходах для участі в прологах, фіналах і інших частинах концерту, що потребують могутнього помпезного характеру звучання чи окремого номера, характерного для прикраси програми концерту. Кількість учасників заявленого колективу в кожному конкретному такому випадку визначається оргкомітетом.

Переможці фестивалю нагороджуються призами, дипломами, пам'ятними подарунками та грошовими преміями [22; 35-49].

Найбільш відомими заходами, де військові оркестри сучасної України випробовують свої музичні здібності, стали : Всеукраїнський фестиваль «Сурми України» (проводиться щорічно з 2000 року і є найбільшим українським фестивалем військової музики); Всеукраїнський фестиваль військових духових оркестрів у Житомирі та Львові, «Весняна Одеса»; Зимовий фестиваль духової музики - 2019 у Миколаєві (відбувся вперше, в ньому беруть участь і військові музичні колективи); міжнародний фестиваль духової музики. «Дзвенить оркестрів мідь» (Рівне); фестиваль української військово-патріотичної і маршової пісні «Червона калина»; Міжнародний фестиваль військової музики «Даугавпілс»; Міжнародний фестиваль військових оркестрів у французькому місті Жив'є та у Фінляндії- Hamina Tattoo (Хамина Таттоо) (проводиться раз в два роки); «Тріанта-Татту» в Нідерландах, «Хамер» в Норвегії, «Краків» та «Золота Ліра» в Польщі, тощо. [29; 40-41].

Естрадний оркестр Державної служби України з надзвичайних ситуацій є також активним учасником фестивальних програм і за останніх 5 років взяв участь у близько 20- ти подібних заходах. Це:

- Участь у ювілейному гала - концерті - фестивалі «Осінній джазовий марафон – 2016», присвяченому 25 річниці незалежності України;
- Участь у урочистому відкритті та концерті Асоціації естрадних та джазових оркестрів України;

- Участь у III-му Всеукраїнському фестивалі «Відродження українського села, його духовності і культури»

- Участь у проведенні XVI- го Всеукраїнського фестивалю духової музики «Сурми України»

- Участь у V-му фестивалі військових духових оркестрів «Ми єдині» 14.09.2019 року(м. Житомир);

- Участь у урочистому відкритті Всеукраїнського фестивалю «Під Покровом Тризуба – 2019» 25 травня 2019 року (м. Боярка, Київська обл.);

- Участь у XIII –му Міжнародному етно-дежазовому фестивалі «Флюгери Львова»;

- Участь у фестивалі «Свято мистецтв «День Софії», тощо.

8 червня 2019 у столичному Маріїнському парку відбувся Перший фестиваль «Jazz в погонах». Захід пройшов за підтримки Національної всеукраїнської музичної спілки та Асоціації естрадних і джазових оркестрів України. Ідейним натхненником фестивалю став Руслан Симоненко - диригент Естрадного оркестру ДСНС України.

Упродовж трьох годин для гостей літньої естради парку грали рятувальники, а також біг-бенди оркестру Почесної варти окремого полку Президента України ім. гетьмана Богдана Хмельницького, оркестру Головного управління Національної гвардії України та Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. героїв Крут.

Зрозуміло, що Естрадний оркестр ДСНС також бере участь в постановці та проведенні плац-концертів. Минулого, 2019 року він долучався до відзначення «Дня перемоги над нацизмом у Європі» 9 травня, «Міжнародного дня пам'яті Чорнобиля» – до 26 квітня, «Дня Конституції України» - 28 червня, тощо.

Нещодавним прикладом марш- параду, в якому взяв участь Естрадний оркестр ДСНС, є у «Хода Гідності» 24.08.2019 року з нагоди відзначення «Дня Незалежності України».

2.2 Концертні виступи військового оркестру в закритих приміщеннях

Звучання військового оркестру в закритому приміщенні (концертній залі) та на вулиці суттєво відрізняється - потреба у відкритому і динамічно насиченому звучанні оркестру на повітрі зовсім неприйнятна для зали. Як правило, оркестри, що переносять досвід і характер гри на повітрі в приміщення, звучать крикливо, динамічно нав'язливо, темброво невиразно і тим самим швидко стомлюють публіку. Без переорієнтації на специфіку академічного звучання оркестру з урахуванням особливостей акустики зали важко розраховувати на бажану якість.

Концертні споруди класифікуються за призначенням зали і її акустичному благоустрою. Розрізняють зали з природною акустикою (вмісткість 2,5-3 тисячі глядачів), природною, поєднаною з системою звукопідсилення (до 4,5 тисяч) та з відтворенням звучання за допомогою звуковідтворювальної апаратури (до 10-15 тисяч).

Безумовно, необхідність адаптації виконавців і звукозабезпечуючого персоналу до акустичних особливостей залу є важливою умовою вдалого виступу військового оркестру. У цьому питанні необхідно дуже скрупульозно підходити до вибору залу. Скажімо, зал, зручний для виконання в акустичному відношенні хоровому колективу, може бути не прийнятний для духового оркестру і навпаки. Керівнику оркестру доцільно вибирати зал з обмеженими звукорезонуючими особливостями конструкції. В іншому випадку оркестру прийдеться випробувати ряд труднощів, пов'язаних з адаптацією.

Справа в тім, що в резонуючому приміщенні досить сильно спотворюється тембр звучання, підсилюється динаміка і, що саме небажане – важко контролюється виконавцями власне звучання інструмента. Такі інструменти, як валторна, тенор, баритон, тромбон – можуть зовсім по різному звучати на сцені й у залі. Мікшування сили звуку, із метою пристосування до особливостей сильно резонуючої акустики, не завжди може дати бажаний результат, особливо, якщо приходиться прибівати до надмірного зменшення динаміки. У цьому випадку постраждає природність природи звучання інструмента, а

виконавці будуть випробувати незручності при витягу звуків. В остаточному підсумку буде нанесена втрата якості музики, що виконується, і сприйняттю її слухацькою аудиторією.

Фахівцям, що займаються звукопідсиленням оркестру, бажано керуватися в першу чергу принципом взаємодії із солістом. У зв'язку з тим, що багато виконавців, на жаль, не вміють працювати з мікрофоном, звукопідсилюючі засоби повинні бути підлеглі солісту. Звичайно, було б набагато краще спілкуватися з грамотними фахівцями, але, на жаль, це буває не завжди. У цьому зв'язку, для користі справи необхідно: солісту намагатися утримуватися приблизно на одному стабільному видаленні від мікрофона, а звукооператорам необхідно збалансувати й зрівноважити динаміку між солістом і супроводом, а також, у рамках припустимого зберегти природний тембр звучання виконавця-соліста.

В умовах виступу оркестру в закритому приміщенні доцільно:

1. При наявності декількох мікрофонів рівномірно розподілити їх по оркестрових групах і зрівноважити ступінь посилення так, щоб не постраждав загальний динамічний баланс звучання оркестру.

2. При наявності одного мікрофона необхідно його віддалення від виконавців розрахувати так, щоб підсилювалося загальне звучання оркестру, а не окремих чи груп інструментів.

3. В запобіганні утрирування динаміки і надмірне перекручування природних тембрів стримуватися від зайвого посилення оркестру технічними засобами.

4. Ознайомити звукооператора з характером і особливостями музики, фактурою твору, що виконується.

5. Прослухати попередньо з залу результат якості посилення якості оркестру, при необхідності здійснити динамічне балансування і корекцію звучання [25].

Відомо, що концертна творчість як різновид концертного мистецтва, адресованого широкому колу слухачів і глядачів, в його справжньому вигляді

затвердилося порівняно недавно. Але для того, щоб акт активного сприйняття публікою або співтворчості з нею відбувся, необхідні хоча б елементарні специфічні умови, адже навряд чи можна вважати справжнім мистецтвом таке виконання, яке не супроводжується поглибленим сприйняттям і співтворчістю публіки. Нажаль, трапляється, що виступи військових оркестрів в обстановці святкового гуляння, фестивалів, ярмаркових веселощів, а тим більше бенкету, не завжди в повній мірі можуть розраховувати на загострену увагу глядачів та на їх схвальну реакцію у відповідь. Так званий «неорганізований» глядач є пасивним споживачем, який міг зупинитися і захопитися тим, що відбувається тільки у випадку, якщо його це зацікавило.

З огляду на вищезазначене, до виступів військових оркестрів у закритих приміщеннях необхідно підходити не лише технічно грамотно, але й творчо. Сьогодні музика, у тому числі і в діяльності військових колективів, стала зримою. Понад необхідні форми прояву в грі музикантів і співи, вона утілилася в просторові, колірні, світлові і пластичні образи. Їх органічне об'єднання всемірно сприяє утворенню нових форм і нових проявів [15; 24-45].

Специфіка сучасного глядача, якщо вже він присутній в концертній залі, вказує на його досить високий рівень музичної підготовки, тому і породжує нові вимоги. Сценічну дію йому необхідно сьогодні піднести в цікавій формі, наповнену динамічним змістом і побудовану відповідно до вироблених практикою законів сприйняття музичного матеріалу, що обов'язково враховують драматургію, як його окремих номерів, так і драматургію усього концерту в цілому. У зв'язку з цим виникла насущна необхідність в театралізації музично - сценічної дії.

У будь-якому драматургічному творі обов'язково є присутньою зав'язка, розвиток дії, кульмінація і розв'язка, які стосовно явища, що розглядається нами, іменуються як пролог, серія тематичних епізодів і фінал. Важливим елементом драматургії сценічної дії в програмах військових оркестрів і ансамблів є музичні номери. Номер є закінченою драматургічною дією зі своєю експозицією, розвитком, кульмінацією і фіналом, який може бути

представлений інструментальним твором, сольною або хоровою піснею, танцем, пантомімою і так далі. Його протяжність, функції і завдання знаходяться в прямій залежності від загального рішення і логіки побудови театралізованої вистави. Послідовність побудови номерів в програмах військових оркестрів і ансамблів підкоряється існуючим, виробленим довголітньою практикою правилам, серед яких головними є правила співіснування різноманітних жанрів і наростання темпо- ритму дії, що виходять із законів психології глядацького сприйняття [58;119].

Об'єднання різножанрових номерів за допомогою певного смислового ходу, формує з них досить закінчену драматургічну форму - епізод, в якому, на відміну від номера, вже видно думка і ідея усього представлення. При рішенні композиції епізоду створюється такий зв'язок номерів і усіх фрагментів образотворчого рішення, яка розкриватиме як его- власний зміст, так і ідейно-художній зміст усієї музично-сценічної дії. Будучи єдиною думкою, пронизаною наскрізною дією і розвитком, увесь хід руху епізодів готує кульмінацію усього представлення, що настає, як правило, в фіналі виступу військового оркестру.

Однією з головних проблем режисури театралізованих концертних форм у військових музичних колективах є знаходження вірної темпо-ритмічної складової сценічної дії, яка є важливою частиною моделювання його композиційної структури. Єдина ритмічна основа створюється як для окремих епізодів, так і для усього концерту в цілому [42; 64].

До прикладу, учасники Естрадного оркестру ДСНС України, розуміючи, що в залі присутні люди різної вікової, освітньої, соціальної категорій, яким притаманна цікавість до різноманітних стилів та жанрів, намагаються в ході музичної програми підтримувати постійний інтерес глядача до того, що відбувається на сцені. Тому використовують у своїх концертних сценаріях наступні блоки:

1. Вступ – національна музика України (військові марші, національні танці, попури(колومیки та ін.).

2. Інтернаціональний блок – популярна музика, відома глядачеві з фільмів, телебачення та інших джерел.

3. Привітальний блок, орієнтований на країну та місцевість.

4. Заказаний блок – за потребою фірми.

5. Фінальний вихідний марш(більшою часткою український).

Саме таким принципом керувався диригент Естрадного оркестру ДСНС , готуючи виступи, наприклад, 22.01.2019 року з нагоди відзначення Дня Соборності України в Київському вищому професійному училищі технологій та дизайну одягу; 23.01.2019 року - з нагоди відзначення 100 - річчя Соборності України в Київському міському медичному коледжі; 14.02.2019 року – у виступі для працівників та студентства Немішаївського агротехнічного коледжу в будинку культури ВП НУБіП України; 28.02.2019 року – на запрошення Подільської районної в місті Києві державної адміністрації провів концертний виступ з нагоди відзначення Міжнародного жіночого дня в приміщенні Подільської районної м. Києва державної адміністрації); 06.03.2019 року взяв участь у святкових заходах з нагоди відзначення Міжнародного жіночого дня у залі Центру культури і мистецтв МВС України; 11.03.2019 року підготував концертну програму у святкових заходах з нагоди відзначення 20-ої річниці створення військової частини 3078 Національної гвардії України у приміщенні Дитячого будинку творчості Подільського району м. Києва та інші виступи.

У виступах військових оркестрів в закритих приміщеннях пошук і знаходження композиції концерту є одним з найважливіших етапів в процесі створення музично-сценічного виступу, в конкретизації його задуму і рішення. Обробка всіх творів має бути на найсучаснішому рівні. До складу виступаючих інколи залучаються танцювальні групи, майже завжди присутні вокалісти.

2.3 Забезпечення військовим оркестром суспільно-масових і культурних заходів

Військово- оркестрова служба наділена поліфункціональністю: стройова, суспільно-церемоніальна, концертно-виконавська, культурно-освітня, а також міжнародно-репрезентативна функції визначають не лише необхідний склад і професійний рівень діяльності військово-музичних підрозділів, а й перелік суспільно-масових і культурних заходів, в яких військовий оркестр здатен брати участь.

Забезпечення суспільно-громадських заходів і церемоній відбувається за допомогою виконання військово-духовими оркестрами творів, призначених для урочистих заходів державного значення, як-то: почесні заходи за участю Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, начальника Генерального штабу, зустрічі та проводи іноземних делегацій та інші заходи загальнодержавного масштабу, які потребують високої фахової компетенції.

За змістом масові заходи поділяються на:

- суспільно-політичні (збори, мітинги, демонстрації, походи, конференції, зустрічі і проводи урядових делегацій та ін.);
- культурно-просвітницькі – концерти, театралізовані шоу, показ кінофільмів, рекламні заходи, що проводяться на територіях суспільного призначення, молодіжні фестивалі, народні гуляння, національні свята, міжнародні виставки, концерти популярних виконавців, дискотеки та ін.; виставки, концерти популярних виконавців, дискотеки та ін.;
- спортивні – змагання з різних видів спорту за участю значної кількості глядачів (олімпіади, міжнародні змагання з різних видів спорту та ін.);
- релігійні та інші відправлення – заходи релігійного характеру (богослужіння, освячення, хресні ходи тощо), дні пам'яті за померлими (загиблими), організовані покладання квітів з нагоди пам'ятних дат тощо.

За масштабом масові заходи діляться: міжнародні, республіканські, регіональні, локальні або місцеві.

За способом виникнення: попередньо організовані, спонтанні.

За порядком регулювання: дозволені для проведення (санкціоновані), недозволені для проведення (несанкціоновані).

За регулярністю проведення: постійні (культурно-масові заходи); періодично повторювані (демонстрації, спортивні змагання, народні гуляння та ін.); разові (відкриття меморіального пам'ятника, меморіального комплексу та ін.).

За значенням: міжнародні, республіканські, регіональні, місцеві.

За суб'єктами організації і проведення: організовані державними органами, громадськими об'єднаннями, включаючи міжнародні, релігійними організаціями.

За місцем проведення: в будинках, спорудах, на відкритій місцевості (зокрема на водній акваторії).

За можливістю участі: загальнодоступні, обмежені соціальним статусом або кількістю учасників та глядачів, такі, що допускають в зоні проведення заходу наявність неорганізованого, тобто такого, що там перебуває населення.

За типом спільностей: формальні, неформальні.

За кількістю учасників: великі, середні, дрібні[48].

Класифікація масових заходів дозволяє не лише з'ясувати їх сутність та відокремити один від одного, а й пристосувати діяльність військових оркестрів до умов їх проведення.

Отже, треба погодитися з думкою В.Г. Поліщука, який вважає, що масові заходи - це організована, санкціонована, або несанкціонована форма активних дій великих груп людей в громадських місцях з метою виявлення їх волі, захисту своїх прав та свобод, законних інтересів, задоволення потреб в економічній, політичній, соціально-культурній, інших матеріальних і духовних сферах [47; 22].

Корисною стане інформація про те, що культурно-масові заходи, якщо вони супроводжуються музикою, проводити на центральних площах міст можна не більше одного концерту в день з максимальною тривалістю до 3-х

годин, виключивши при цьому будь-які репетиції, прогони фонограм перед самим концертом. Допустимі еквівалентні рівні звуку під час проведення заходів від звуковідтворюючого обладнання не повинні перевищувати на території забудови - 55 дБл.

До запропонованого переліку класифікації В.В. Ларін пропонує включити такий вид масового заходу, як ритуальні заходи, наприклад, похорони видатних людей, похоронні процесії жертв великих виробничих аварій, транспортних катастроф [38; 46].

Ритуали, через традиційно історично сформовані форми мистецтва (спів, танці, музикування, театралізація, а в армії і стройовій виучці), головним чином служать цілям патріотичного морально-естетичного, культурного і духовного випробування людей.

Велику роль має музичний супровід ритуалів і, відповідно, при цьому стройова виучка учасників, особливо музикантів. Саме на оркестрі більшою мірою зосереджена увага присутніх. Звідси впливає важливість високої виконавської майстерності і зразкової стройової виучки оркестру.

Яскраве, урочисте, інтонаційно-чисте, темброво і динамічно збалансоване і художньо осмислене звучання військового оркестру, чітко і артистично налагоджені рухи всіх учасників впливають на почуття і свідомість слухацької аудиторії, створюють бадьорий і оптимістичний настрій, підсилюють радісну гамму почуттів. І навпаки – тьмяне, блякле інтонаційно-нечисте звучання і неналагоджені дії виконавців оркестру викликають зворотні почуття.

Таким чином, якість звучання ритуальної музики і виконання передбачених для неї рухів допомагає глибше усвідомити зміст ритуалу, зрозуміти підтекст його емоційного змісту.

Це передбачає досконале виконання стройового репертуару, музики військових ритуалів з метою забезпечення засобами військової музики стройового вишколу та комплексу професійно-бойових навичок, які дозволяють військовослужбовцям з максимальною ефективністю виконувати свій професійний обов'язок.

Музика у виконанні військово-духових оркестрів надає військовим ритуалам саме тієї форми, що яскраво виражає зміст ритуалу, привносить у його виконання ритмічність, урочистість, піднесеність, відтак, надихає військовослужбовців та посилює їх корпоративну єдність. Парад як військовий ритуал є найскладнішою формою синхронізації руху великої кількості військових. Основним об'єднуючим матеріалом військового параду є марш з його підкресленою імперативністю, чітким пунктирним ритмом і незмінною розміреністю темпу, що утримується військовим диригентом упродовж виконання усього ритуалу.

Досягнення максимальної злагодженості руху породжує своєрідний артистизм дисципліни та створює у поєднанні з естетичним фактором ефект організуючого психофізіологічного впливу. Варто наголосити, що історично марш є центральним началом еволюційного становлення сучасної української військово-духової музики, найзначнішою її сферою, основою, на якій виростають інші жанри військово-духової музики. І, безперечно, професійне виконання маршу вимагає від військового диригента максимальної точності й виразності жесту, ідеальної темпової витримки та цілісного охоплення всіх компонентів музичної форми, що досягається лише за наявності необхідного рівня професійної майстерності.

Суспільно-масові заходи за участю військових музичних колективів завжди викликають інтерес та захоплення глядачів, тому організатори таких міроприємств і планують обов'язкове залучення оркестрів до їх проведення. До прикладу, згідно з Указом Президента України «Про заходи з відзначення у 2015 році 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни» в місті Києві були проведені заходи за новим форматом святкування 8 та 9 травня.

Під керівництвом начальника Військово-музичного управління Збройних Сил України – Головного військового диригента, Народного артиста України, полковника Володимира Дашковського проведено 1-й міжнародний фестиваль військових оркестрів «Марш-Миру».

В заході взяли участь військові оркестри Збройних Сил України, інших відомств, в тому числі і Естрадний оркестр ДСНС. Долучились колективи інших держав, зокрема військовий оркестр Збройних Сил Республіки Сербія, оркестр Прикордонної гвардії Республіки Польща з Нового Сончу, оркестр Збройних Сил Литовської Республіки, оркестр Сил оборони Естонської Республіки, оркестр Збройних Сил Йорданського Хашимітського Королівства. Урочиста хода розпочалася від станції метро «Арсенальна» та тривала до Меморіального комплексу «Національний музей історії України у Другій світовій війні.»

Продовження урочистих заходів відбулося на головній площі меморіального комплексу, де відбувся спільний виступ зведеного міжнародного військового оркестру з Національною заслуженою академічною капелюю України «Думка», народним артистом України Володимиром Талашко разом з переможцем Національного проекту «Голос Країни — діти 2015» Романом Сасанчиним, Дитячо-юнацької хореографічної студії ім. М. Коломійця «Щасливе дитинство» та Народного художнього колективу шоу-групи «Альтана».

Увечері, в якості подарунка киянам і гостям міста, оркестр ДСНС проводив концерт разом з іншими запрошеними колективами в парках м. Києва.

Також 16 травня 2019 року на Михайлівській площі було проведено виступ зведеного оркестру гарнізону м. Київ з нагоди Дня Європи в Україні за участю військових диригентів оркестрів країн НАТО підполковника Олександри Шютц-Кноспе – Керівника музичного корпусу Сухопутних військ Збройних Сил Федеративної Республіки Німеччина та майора Мирослава Рутель – Начальника показового репрезентаційного оркестру Збройних Сил Республіки Польща ім. генерала Йозефа Вибіцького.

14 березня 2017 року з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві, уваги і

турботи про учасників добровольчих формувань з нагоди Дня українського добровольця в одинадцяти обласних центрах (Вінниця, Дніпро, Житомир, Київ, Львів, Миколаїв, Одеса, Рівне, Хмельницький, Харків, Чернігів) була проведена всеукраїнська акція – музичний флешмоб, під час якої був виконаний «Марш нової армії» (автор слів Олесь Бабій, автор музики невідомий).

Широкий позитивний резонанс та безліч схвальних відгуків мала в 2018 році акція в столиці, на вокзальному комплексі станції Київ-пасажирський, де відбувся виступ зведеного військового оркестру Київського гарнізону та зведеного хору Ансамблю пісні і танцю Національної гвардії України та Ансамблю пісні і танцю Державної прикордонної служби України.

22 січня 2019 року у Міжнародному аеропорту «Львів» відбувся концерт на честь захисників Донецького аеропорту. Оркестри Національної гвардії України та Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного грали на честь кіборгів, які захищали ДАП. Такі ж концерти пам'яті відбулися за участю військових оркестрів у Києві, Дніпрі, Запоріжжі, Івано-Франківську, Одесі, Харкові – в аеропортах, у Вінниці й Чернігові – в торгових центрах. У міжнародному аеропорту «Бориспіль» зібралося близько сотні артистів. Свідками їхнього виступу стали сотні пасажирів, проводжаючих, працівників летовища. Зведений оркестр Збройних сил України та Національної гвардії виконав 30-хвилинну програму на честь оборонців ДАПу. Прозвучали тематично підібрані композиції, серед яких «Симфонія № 7» II частина Людвіга ван Бетховена, «Моя місія» італійця Енніо Морріконеа також твір Сергія Прокоф'єва «Танок лицарів» із балету «Ромео і Джульєтта». [60].

Приємні та незабутні враження створюють виступи Естрадного оркестру ДСНС України, коли він бере участь у суспільно-масових заходах. Протягом 2019 року цей музичний колектив мав концертний виступ з нагоди відзначення Міжнародного жіночого дня у м.Київ на Контрактовій площі, брав участь в урочистому відкритті загальних зборів Центру зв'язку та управління ДСНС України з нагоди відзначення 60-річчя підрозділу в м. Переяслав-

Хмельницькому Київської області, дав святкові концертні виступи з нагоди відзначення «Дня рятувальника» в столичному парку ім. В.Чкалова 21.09.2019 року та на вул. Хрещатик, взяв участь у відкритті турніру по регбі «Хто ти, майбутній олімпієць?» виступивши для вболівальників на учбово-спортивній базі «Спартак», тощо.

Сьогодні реалії вносять свої корективи в діяльність військових оркестрів, відродивши, таку забуту форму виступу, як концерт на передовій. Беручи до уваги події на Сході нашої країни, для підняття бойового духу українців, що відстоюють територіальну цілісність України, на Різдвяні свята 2020 року військовий оркестр десятої гірничо-штурмової бригади концертною програмою привітав захисників мариупольського напрямку. На передових позиціях прозвучали відомі українські різдвяні пісні і популярні світові хіти у власній обробці. А в місцях відводу важкого озброєння військовослужбовці навіть співали і танцювали разом з музикантами. Святковий репертуар військові оркестранти з 10-ї гірничо-штурмової бригади підготували заздалегідь. До програми увійшли твори естрадного жанру- танцювальні, такі, як рок-н-рол, також новорічні фантазії та обробки естрадних пісень – композиція «В лісі темному», « Джингл белз», - розповів диригент військового оркестру «Едельвейс» Віктор Сумрій. З музичними вітаннями прийшли і до поранених військових в мариупольській госпіталь [52].

(Інформацію про концертно-виконавську діяльність Естрадного оркестру ДСНС України за останні 5 років див. в Додатку Б)

Висновки до другого розділу

Другий розділ нашого дослідження вмістив аналіз концертно-виконавської діяльності військових оркестрів, зокрема їх участь у фестивальних, суспільно-масових та культурних заходах, також в ньому охарактеризовані концертні виступи цих музичних колективів у закритих приміщеннях.

Зазначене вище дозволяє нам стверджувати, що популярність та різноманітні форми духової музики, яка є найбільш демократичною та доступною і є основою військових оркестрів, дають їм можливість брати участь у одній з найбільш яскравих, видовищних і змістовних форм діяльності – фестивалі, та його основних складових – марш-парадах та плац-концертах.

Окрім характеристики цих специфічних форм концертного виступу, їх мети і завдань, в цьому розділі ми вказали перелік найбільш престижних фестивалів військових оркестрів та участь у них Естрадного оркестру Державної служби з надзвичайних ситуацій України.

На основі аналізу багатьох документальних джерел стає зрозумілим, що одним з найважливіших етапів в процесі створення музично-сценічного виступу, в конкретизації його задуму і рішення є знаходження композиції концерту військових оркестрів в закритих приміщеннях, адже звучання військового оркестру в концертній залі та на вулиці суттєво відрізняється - потреба у відкритому і динамічно насиченому звучанні оркестру на повітрі зовсім неприйнятна для зали. З огляду на вищезазначене, до виступів військових оркестрів у закритих приміщеннях необхідно підходити технічно грамотно та творчо. Розділ містить рекомендації диригента Естрадного оркестру Державної служби з надзвичайних ситуацій України щодо композиційної побудови концерту в таких умовах.

Інтерес та захоплення глядачів викликають суспільно-масові заходи за участю військових музичних колективів, що також висвітлюється в магістерській роботі, де зазначено класифікацію таких заходів за змістом, масштабом, способом виникнення, порядком регулювання, регулярністю та

місцем проведення, за кількістю учасників, тощо. Саме це дозволяє не лише з'ясувати сутність культурних суспільно-масових заходів та відокремити їх один від одного, а й пристосувати діяльність військових оркестрів до умов їх проведення.

Участь Естрадного оркестру ДСНС України в подібних заходах також отримала детальний аналіз в другому розділі дослідження. Окрім цього, сьогоденні реалії вносять свої корективи в діяльність військових оркестрів, тому актуальністю та новизною вивчення характеризується така забута форма виступу, як концерт на передовій.

Розділ 3.

3.1 Особливості формування професійної культури вокаліста військового оркестру

Беручи до уваги те, що музиканти військового оркестру- це артисти, виконавська діяльність яких пов'язана з виходом на публіку, їхня підготовка до виступів не повинна обмежуватися лише навичками досконалого володіння інструментом або голосом. Щоб «увійти в образ» будь-якого музичного твору, його потрібно відчувати і самовиразитися, оголюючи душу перед іншими людьми.

По-справжньому професійний соліст-виконавець - один в «трьох особах»: артист, режисер, і актор. Він повинен проникнути в задум композитора та автора слів, осягнути ідею твору, внутрішньо змодельовати його образ і відтворити, захоплюючи слухачів своїм музичним виразом. Вокалістам при роботі над піснею потрібно продумувати образ, перевтілюватися в персонаж пісенної історії, щоб відчувати і достовірно донести емоції, закладені в ній, слухачам. Ключ до створення правдоподібного персонажа - це зробити його максимально реальним до того, як піднялася куліса на сцені, і після того, як вона опустилася.

Форма відтворення всього, що зрозумів і відчув артист в тому творі мистецтва, який він підготував до показу і демонструє глядачам на сцені –це і є сценічний образ. Простіше кажучи, це єдність і цілісність «Я» артиста, і «Він» - художній образ твору з його компонентами: ідея, зміст, символіка, образотворче рішення, музика і т.д.

До слова, існує додатковий комплекс елементів, який формує сценічний образ вокаліста військового музичного колективу: зовнішній вигляд і поведінка, грим, концертний костюм, пластика і динаміка тіла, міміка, жести, інші акторські прийоми.

До створення сценічного образу артиста відноситься також задум режисера сцени з організації її простору, світло, предмети і дійові особи у відповідних сценічних костюмах, які покликані доповнювати образ, наприклад, декорації, бек-вокалісти, „ підтанцьовка” [63; 227-231].

Зважаючи на те, що естрадно-джазовий та народний спів, який використовують у військових оркестрах, є синтезом вокального та театрального мистецтва, виникає проблема акторської підготовки співака та здатності проникнути в змістовний і емоційний лад музичного твору. Завдання вокаліста в даному випадку - мислити образно, за законами театрального мистецтва, одночасно працюючи і над вокальною технікою, і над художнім змістом. Більше того, необхідно опанувати уміння переносити у вокал різні елементи мовної інтонації.

З цією метою, до прикладу, на репетиціях Естрадного оркестру Державної служби надзвичайних ситуацій диригент практикує для вокалістів декламування тексту без музики, виділяючи окремі слова і мовні кульмінації. Відома думка М. І. Глінки про те, що одне і те ж слово можна вимовити на тисячу ладів, не змінюючи інтонації, а змінюючи лише акцент, надаючи вустам то посмішку, то серйозне вираження.

Що стосується сценічного втілення музичного твору вокалістом військового оркестру, то тут можна говорити про необхідність відображення безпосереднього художнього образу. Тут увага має бути спрямована на те, щоб зовнішні засоби виразності (жести, міміка, пластика, елементи танцювальних рухів) виглядали природньо. У роботі над сценічною поведінкою особливо продуктивна ситуація, коли співак самостійно підбирає виразні рухи, характерні для певного персонажа або музичного жанру, і придумує нескладні танцювальні елементи [5; 96].

Для того, щоб справляти тільки позитивне враження на глядача, необхідно не лише добре володіти своїм голосом, мімікою і тілом, але також презентабельно виглядати. Тому важливим моментом при підготовці до будь-якого виступу являється підбір сценічного костюма і взуття до нього. Зазвичай

солісти-чоловіки у військових оркестрах використовують для виходу на сцену форменний одяг, але є твори, які вимагають перевтілення на сцені. Існує ряд правил при купівлі або пошитті сценічного костюма : він повинен відповідати художньому образу твору, розмір сценічного костюма повинен підходити виконавцеві, щоб не доставляти незручностей при виступі на сцені, костюм має бути виготовлений з якісних матеріалів, що не мнуться, не міняють свій колір і форму із-за постійних прань.

Також в роботі над образом може бути використаний грим, для жінок, в основному, декоративний (для виразності міміки і поліпшення природних) даних, чоловіки ж застосовують, в разі потреби, засоби проти блиску на обличчі під час виступу в закритих приміщеннях.

Ще одним важливим складовим процесу підготовки співака до концертного виступу є робота по подоланню сценічного хвилювання. Поведінка на будь-якій сцені, плацу, самопочуття вокаліста під час публічного виконання твору, реакція на ставлення аудиторії- усе це проявляється у кожного виконавця індивідуально. Нерідко на початковому етапі виступів у недосвідчених виконавців трапляються зриви, які здатні завдати психічної травми навіть дуже обдарованим виконавцям, і часом навіть служать причиною їх відмови від подальшої діяльності у військовому оркестрі. Ось що писав з приводу хвилювання, що виникає у початкуючого артиста на сцені, К. С. Станіславський: «Коли людина - артист виходить на сцену перед тисячним натовпом, то він від переляку, соромливості, відповідальності, труднощів втрачає самовладання. У ці хвилини він не може по - людськи говорити, дивитися, слухати, мислити, хотіти, відчувати» [19;117].

Хвилювання початкуючого співака нічим не відрізняється від описаного самопочуття актора, адже і розуміння великої відповідальності, і незвична атмосфера, навколишнє оточення, і боязнь можливого провалу - усе це дезорганізує його і знівелює його здібності. Хоча, необхідно зважати, що відсутність хвилювання ще більше небажана для вокаліста.

Повною мірою реалізувати свій потенціал вокаліст військового музичного колективу зможе лише позбавившись деяких звичок, яких не можна оминати увагою, тому, що вони зустрічаються часто у солістів-вокалістів різних за підпорядкованістю оркестрів, в тому числі, військових. Перший крок у виправленні шкідливої звички - це зрозуміти, в чому вона полягає. Отже:

1. Неправильне дихання.

Дихання під час співу має мало спільного з нашим звичайним повсякденним диханням. Це, напевно, одна з найчастіших помилок вокаліста, яку необхідно виправляти. Основними вправами, які використовують вокалісти Естрадного оркестру Державної служби надзвичайних ситуацій в репетиціях, є контроль повітря, що видихається при співі, повне наповнення легень при вдиху, швидкий вдих і тихий повільний видих, відтворюючи при цьому музичний тон.

2. Неправильна поза

Якщо ви хочете отримати хороший чистий звук, слід пам'ятати, що поза при співі майже так само важлива, як і правильне дихання. Необхідно сконцентруватися на правильній позиції, щоб поліпшити звучання. Позиція для співу - стоячи, ноги на ширині плечей, трохи зігнуті в колінах. Спина пряма, голова піднята, підборіддя вільне і не напружене. Така позиція дозволить дихати правильно і співати добре. Якщо вокаліст збирається співати сидячи, необхідно тримати спину прямо. Найкраще використовувати стілець без задньої спинки, тоді не буде спокуси на неї спертися.

3. Нестача практики

Вокалістом оркестрового колективу не зможе стати людина, яка просто любить співати, приміром, за кермом автомобіля, в колі друзів і сім'ї, в душі, тощо. Окрім регулярних, систематичних занять, які включають в себе вправи для розігріву зв'язок, вправи на висоту тону і дикцію, розвиток ритму і роботу над точним співом в різних тональностях, необхідна практика попередніх виступів на публіці з будь-яким колективом. Дуже часто солісти-вокалісти зізнаються, що на початках своєї музичної творчості виступали у хорах, де привчалися до колективного, упорядкованого виконання, одночасно виконуючи і сольні партії.

4. Неправильна дикція

Непідготовлений вокаліст часто намагається вимовляти слова під час співу так, як він вимовляв би їх під час звичайної розмови. Насправді, він повинен тримати певні склади довше, ніж інші, щоб текст пісні лягав на мелодію. Немає нічого гіршого, ніж чути, як вокаліст співає слово, наприклад, слово «мир», намагаючись продовжити звучання останньої літери. Вокалісти повинні сконцентруватися на голосних буквах в словах, які вони співають і доспівувати приголосні лише в самому кінці фраз [31].

Загалом, щодо дикції, то встановлені наступні закономірності:

1) дикція в співі коливається в різних співаків у межах 60-80% і, як правило, на 10-20% нижче, ніж дикція в тих же співаків у мові;

2) дикція в співі закономірно залежить від висоти звуку: чим вище звук, тим гірше дикція. Особливо сильно падає відсоток дикції разом з підвищенням голосу в жінок – у міру наближення до самих верхніх нот величина дикції прагне до нуля. Помітно погіршується дикція і при співі найнижчих нот діапазону голосу;

3) у кожного типу голосу й у кожного співака в центрі діапазону мається зона найкращої дикції; причому чим вище голос, тим відповідно вище розташовується ця зона максимальної дикції;

4) дикція погіршується також на перехідних нотах діапазону.

Таким чином, при співі апарат співака вирішує одночасно дві задачі: з одного боку, він працює, як мовний апарат, забезпечуючи необхідну фонетичну ясність звуків мови, а з іншого боку – як музичний інструмент. В одночасному виконанні цих двох задач – гарної співочої кантилени і відмінної дикції – полягає один із найпотаємніших секретів вокальної майстерності [34;79].

Підготовка вокаліста військового оркестру до концертно-виконавської діяльності - це копітка праця, що вимагає системної роботи за усіма напрямками підготовки. І від того, наскільки успішно і професійно буде виконана ця робота, залежить рівень та репутація всього колективу.

3.2 Оновлення репертуару як складова соціокультурної функції музичного виконавства

На військово-оркестрову службу покладається місія патріотичного виховання військовослужбовців засобами музичного мистецтва. Концепція незалежної України, на якій відбувається розбудова Збройних Сил, передбачає радикальні зміни у репертуарній політиці та вимагає забезпечення військових ритуалів українським національним музичним матеріалом. Однак, справа ускладнювалася тим, що чимало вірців української військової музики було загублено, а то й навмисно знищено. І в їх відродженні чималу роль відіграли саме військові диригенти. Невідомою з радянських часів залишалася творчість талановитого композитора Михайла Вербицького, а також творчість фундатора новітньої української військово-оркестрової музики Михайла Гайворонського, так само, як і величезний масив музики січового стрілецтва, що налічує більш ніж півтисячі оригінальних національно-патріотичних пісень, які стали вартісним надбанням культури українського народу [24; 65-66].

На своє повернення чекали старовинні козацькі марші, чудові зразки народно-пісенної творчості, а також українські народні інструменти (трембіти, сопілки, дрімби тощо), залучення яких не тільки значно збагатило барви військових оркестрів, але й надало їх звучанню яскравого національного виразу. Сьогодні Державний гімн України «Ще не вмерла України» (музика М. Вербицького, перекладення на військовий оркестр О. Морозова, оркестрова редакція М. Скорика та Є. Станковича) виконується під час ритуалу «Почесна варта», стрілецька пісня-гімн «Ой, у лузі червона калина» (оркестровка для духового оркестру Б. Сапелюка) – ритуалу «Стройовий огляд», марші «Калина пам'яті», «Січова слава», «За рідну землю» Б. Сапелюка під час проходження урочистим маршем як обов'язкова складова усіх військових ритуалів Збройних Сил України. Важко переоцінити патріотичне значення та безпосередній вплив цих музичних творів на духовний світ військовослужбовців.

Правильний добір репертуару – це велика відповідальність у роботі керівника військового оркестру. Репертуар виховує художній смак

самодіяльних музикантів, розширює загальноосвітній і культурний діапазон. Тільки правильно підібраний репертуар як в художньому, так і у технічному відношенні, сприяє творчому розвитку колективу, підвищенню його виконавчої майстерності [39;17].

Репертуар має бути змістовним і цінним у мистецькому значенні, різноманітним за змістом і відповідати тематиці заходів.

У сучасному українському музикознавстві спостерігається поживлення у напрямку виконавства та репертуару в Україні. Крім виконання маршової, ритуальної та танцювальної музики, військові оркестри активно включають в програми своїх виступів п'єси, пов'язані з народною піснею, народним танцем, народною інструментальною музикою. Це або цікаві обробки та переклади, або оригінальні композиції, створені на їх основі.

У будь-якій аудиторії їх зустрічають з особливою теплотою і вимогливістю, тому така велика відповідальність керівника за характер трактування народної пісні. Чи йде мова про динаміку, темп, співвідношення груп і окремих виконавців, чи про інші компоненти, завдяки яким мистецтво отримує реальні форми існування, - усе це повинно розглядатися керівником тільки з однієї позиції - розкриття художньо-естетичного змісту [36; 24].

В кінці XIX- на початку XX століття розпочалось активне використання народно - пісенної творчості в репертуарі духових оркестрів в цілому, та , зокрема , військових. Складні історичні процеси першого пореволюційного п'ятиліття найяскравіше проявилися у загальному пісенно-хоровому русі, що охопив всі ланки суспільства. Прикметним стало бурхливе наповнення громадського життя народними піснями насамперед тих жанрів, що впродовж віків стримувалися імперською цензурою та великодержавною політикою русифікації українців; на вулиці вирвалися звичайні козацькі пісні у виконанні хорових та духових колективів: героїчні пісні Запорізької Січі, часів гайдамаччини, патріотичні твори на вірші Т. Шевченка, І. Франка, О. Олеса, В. Чумака.

У Центральній Україні великої популярності набули пісні січових стрільців: «Червона калина», «Їхав козак на війноньку», «Чуєш, брате мій», «Ой ви, стрільці січовії» та ін., які співалися та виконувалися військовими оркестрами у численних варіантах та переробках. А в західних областях широко зазвучали «Побратався сокіл», «Розпрягайте, хлопці, коней», «За світ встали козаченьки», тощо [61;170].

Свого апогею національно-патріотична пісенна стихія зазнала під час проголошення державності України 20 грудня 1917 р. та святкування злуки Соборної України 22 січня 1918 р. у Києві на площі Богдана Хмельницького, де співав тисячоголосий об'єднаний хор під керівництвом К. Стеценка. Тоді скрізь духовими оркестрами виконувалися такі твори, як «Ще не вмерла України» М. Вербицького (слова П. Чубинського, написана у 1865 р.), «Вічний революціонер» (слова І. Франка) і «Молитва» (вірші О. Кониського – «Боже великий, єдиний...») М. Лисенка, «За Україну» (слова М. Вороного) Я. Ярославенка та ін., які сприймалися як державні гімни (особливо, перший твір). У Західній Україні серед творів для військового оркестру переважали композиції прикладного значення. Особливо плідно в цьому жанрі працював Я. Ярославенко. Чимало маршів патріотичного звучання він написав для славетних оборонців національної державності - українських січових стрільців та Української Галицької Армії. Серед цих маршів - похідні: «Марш гайдамаків», «Марш січовиків», «Перший народний» «Другий народний», «Перші запорожці», «Чигиринський». Я. Ярославенко створив також кілька жалобних маршів («Тим, що лягли головами», «Ви жертвою в бою...»), марш для молодечої організації «Пласт» («В дорогу» на вірш І. Франка).

Для того, аби військовий оркестр, виконуючи народну музику, характеризувався високим професіоналізмом, злагодженістю звучання, оригінальністю, імпровізацією, високою виконавською майстерністю, керівник оркестру змушений дотримуватись певних критеріїв:

– якщо п'єси та пісні народного характеру складають основу репертуару, він може здатися застарілим, нецікавим, одноманітним, тому що багато які з

них виконуються усіма колективами, ансамблями, тому перестають нести елемент новизни відкриття, швидко «заграються». Тоді виникають значні труднощі при складанні концертних програм. Отже, необхідно застерегти від зайвого захоплення таким репертуаром;

- п'єси для вивчення мають бути цікаві учасникам і не представляти особливо на першому етапі великих технічних і естетичних труднощів;

- пам'ятати про те, що для виконання народної музики духовим оркестром мають бути присутні всі його складові: від дерев'яних та характерних інструментів до основної мідної групи;

- партитура повинна бути ретельно вивчена диригентом, незалежно від якості виконання обробки музичного твору, з урахуванням укомплектованості по голосах даного складу оркестру, а при необхідності повинна доповнюватись творчими нововведеннями;

- рівень індивідуальної виконавської майстерності як окремих музикантів, так і оркестру в цілому також необхідно враховувати. Це діапазон і тембр звучання, можливість подолання важких технічних епізодів, уміння грамотно виконувати і трактувати штрихи, динамічні градації, фразування, темп, кульмінації тощо.

- значна частина духової музики, що викликає величезний притягаючий інтерес як у слухачів, так і у виконавців, не завжди буває доступна для конкретного диригента, тому ношу треба брати під силу, отже корисно не забувати при виборі твору професійні особисті можливості диригента-керівника військового оркестру;

- доречним стане використання в оркестрі і окремих народних інструментів. Якщо ж таких немає, то застосувати імітаційні оркестрові засоби за рахунок підбору темброво наближених до оригіналу. Наприклад, при відсутності сопілки використовувати флейту, замість ріжка-засурденну трубу, трембіту можуть замінити валторни і тромбони. В будь-якому випадку необхідно творчий пошук для реалізації художнього задуму та еталону образного представлення звучання матеріалу, що виконується [23].

Інтерес в репертуарі військових колективів викликають пісні, танці, п'єси, написані місцевими драматургами, композиторами. Вони, як правило, не мають широкої популярності, але завжди сприймаються уважно і з цікавістю. Матеріалом для створення таких творів служить місцевий фольклор, частівки, награвання, народні пісні, танці, історичні події, що відбуваються в тому або іншому районі. В цьому випадку керівникові не доводиться чекати, коли прозвучить цікавий твір по радіо, телебаченню, коли з'являться у продажу ноти, партитура, запис, п'єса, необхідно просто, готуючи виступ для будь-якого конкретного регіону, взяти до уваги вищезазначене, аби досягти максимально вдячного сприйняття глядачами концертного виконання творів своїх земляків.

Використання народно-пісенної творчості у репертуарі військового духового оркестру сприяє швидкому вдосконаленню майстерності учасників, розвитку і закріпленню навичок гри, розвиває у виконавців інтерес до народної творчості, до зайняття в колективі, збагачує духовний світ, внутрішню культуру, естетичні смаки. Такий репертуар своїм дзвінком багатоголоссям має надзвичайний вплив і на глядача – викликає почуття піднесеності, радості, гумору, смутку і, звичайно ж, завжди патріотизму [53;83].

У зв'язку з розширенням функціональної ролі військових оркестрів збільшилися рамки використовуваної музичної літератури для складання концертних програм їхніх виступів. До прикладу, в репертуарній скарбниці Естрадного оркестру ДСНС України знайшли своє місце різножанрові як інструментальні, так і вокальні твори. У його виконанні звучать:

- джазова п'єса *Serenata En Swing / Barcarola* ;
- сценічне дефіле проходить під *Soul* - найбільш емоційно-почуттєвий, «душевний» напрямок популярної музики чорношкірих мешканців США (ритм енд - блюзу);
- *Children of Sanchez* - саундтрек до фільму 1978 року «Діти Санчеса», який здобув «Греммі» за найкращий естрадний інструментальний спектакль;
- «*Welcome to the Jungle*» другий сингл американської рок-групи *Guns N' Roses* за мотивами фантастичного роману «Війна світів» Герберта Уеллса;

- «Against All Odds» - пісня, записана Філом Коллінзом для однойменного фільму;

- Антоніо Сандовал «Вечір в Гавані»;

- джазова композиція «Cherry Pink» 1950 року каталонського композитора Луїса Гільєльмі;

- музика для парків «Tequila»;

- «Green Hornets» - саундтрек до комедійного боєвика режиссера Мішеля Гондрі ;

- «Самотній пастух» - всесвітньо відома інструментальна композиція німецького композитора Джеймса Ласта. Отримала популярність в запису за участю румунського пан-флейтиста Георге Замфіра. Мелодія заснована на музичному фольклорі Карпат - української, молдавської та румунської народних традиціях.

При формуванні самобутнього репертуару оркестру значне місце посідають твори українських композиторів, зокрема, сучасних авторів, що є головним творчим завданням колективу: В. Попадюк «Українські візерунки»; В.Матвійчук «Ватра»; українська народна пісня «Гандзя» - обр. Євген Дергунов, тощо.

В активному концертному репертуарі вокальні твори. В супроводі бігбенду звучать:

- Bart Howard «Fly me to the moon»;

- Фредді Перрен «I will survive»;

- Бенні Голсон «Whisper Not»;

-Ентоні Ньюлі, Леслі Брікасс «Feeling good» ;

- Алан Джей Лернер, Фредерік Лоуї «Almost like being love»

- Дюк Еллінгтон «It don't mean a think»;

- Ірвінг Берлін «Cheek to cheek» ;

-Б. Стельмах, В. Івасюк «Запроси мене у сни свої»;

- Фред Ебб, Ральф Бьорнс «Весь цей джаз»;

З оркестром вокалісти виконують:

- Б.Палійчук, І. Шамо, В. Гомоляка «Місто спить»;
- М.Ільків «Сонце і злива»;
- О.Злотник, Ю. Рибчинський «Лід»;
- Ю. Рибчинський «Романсеро» ;
- Н. Май «Чорнобильська біда»;
- В. Серов, О.Харитонов «Кришталева вода»;
- В.Крищенко, Г.Татарченко «Злагода»
- Ю. Рибчинський, І.Поклад «Тече вода»;
- І. Білозір, П. Запотічний «Коханий»;
- Ю. Рибчинський, О. Осадчий «Ти, земле моя»;
- В. Мельник «Вогнеборці столиці» та інші.

Також з незмінним успіхом виконуються пісні у супроводі вокально-інструментального ансамблю: А.Кузьменко «Старі фотографії»; А. Савраненко (Альона Альона), О. Шкуркін «Вільна»; Б Гура, В. Івасюк «Мальви»

Висновки до третього розділу

Узагальнюючи матеріали третього розділу, в якому йдеться про професійну культуру вокаліста військового оркестру та оновлення репертуару таких колективів, ми на прикладі Естрадного оркестру ДСНС України дійшли наступних висновків.

Підготовка до концертно-виконавської діяльності вокаліста військового оркестру вимагає системної роботи за усіма напрямками підготовки - це і сценічний образ, що передбачає декілька складових: зовнішній вигляд і поведінка, грим, концертний костюм, пластика і динаміка тіла, міміка, жести, інші акторські прийоми, як, наприклад, здатність співака проникнути в змістовний і емоційний лад музичного твору; і робота по подоланню сценічного хвилювання; і позбавлення деяких шкідливих звичок, якими «грішать» вокалісти: неправильне дихання, нестача практики, нечітка дикція, незручна поза.

Саме від того, наскільки успішно і професійно вокаліст підійде до вирішення цих задач, залежить рівень та репутація всього колективу.

Залежно від форми, спрямованості, характеру і умов творчої діяльності військового оркестру відповідно підбирається і музичний репертуар. Виходячи з наявності значної розмаїтості заходів, досить непросто буває здійснити підбір необхідної музики для складання програм виступів. Наприклад, музика для супроводу оркестром ритуалів зовсім протилежна концертній, і репертуар виступу в марш-параді буде значно відрізнятися від репертуару паркової музики. Та й однорідні виступи теж істотно відрізняються один від одного. Тому і необхідна постійна робота з пошуку, підбору і обробки необхідного репертуару.

До прикладу, диригент Естрадного оркестру ДСНС України при складанні програм виступів, передусім, враховує саму ідею, спрямованість концерту, його зміст і тематику. По-друге, чітко визначається для якої слухацької аудиторії планується виступ. По-третє – у якому залі і на якій площадці відбудеться концерт. І, нарешті, важливою обставиною є можливості оркестру, тому

диригент намагається не включати до концертних програм твори, що представляють велику складність для виконавців.

Ще одним підсумком цього розділу можна вважати, що важливою обставиною в підборі репертуару для складання програм виступів є наявність необхідного запасу музичних творів. Тому всі учасники Естрадного оркестру ДСНС – вокалісти, інструменталісти, ведучі – постійно піклуються про поповнення оркестрової бібліотеки новим музичним репертуаром.

Доцільним є включати в програму концертів, поряд з музичними номерами, виступи артистів, що представляють інші види мистецтв (вокал, розмовний жанр, фольклор, танцювальні номери і т.д.). Це дозволить внести в програму визначений необхідний контраст і дасть можливість музикантам оркестру відпочити між концертними номерами.

Отже, грамотний підбір репертуару є необхідною умовою успіху в творчій діяльності військових оркестрів та їх професійного росту і творчого успіху.

Висновки

Відповідно до мети і поставлених завдань, у магістерській роботі було з'ясовано та проаналізовано:

- основні етапи історії розвитку художньо-творчої діяльності військових оркестрів та ансамблів;
- форми концертної діяльності військових музичних колективів на сучасному етапі їх розвитку;
- діяльність вітчизняних та європейських військових музичних колективів;
- загальні закономірності умов постановки концертних програм військових творчих колективів;
- забезпечення військовими оркестрами суспільно-масових і культурних заходів;
- особливості виступів в закритих приміщеннях;
- теоретичні основи професійної культури вокаліста військового оркестру;
- значимість оркестрового репертуару на сучасному етапі.

Узагальнюючи весь вивчений та досліджений матеріал, встановлено наступне:

- військово-музичне мистецтво, як і будь-яке явище культури, пройшло тривалий шлях розвитку, в процесі якого відбувалося його жанрове збагачення, змінювалися і варіювалися форми діяльності, оновлювалися мета і завдання, які відповідали історичному стану і розвитку суспільства;
- військово-оркестрова служба, розвиваючи історичні традиції вітчизняної та зарубіжної військової музики, сформувалася за роки незалежної України як потужний підрозділ Збройних Сил України, а її поліфункціональна діяльність набула сучасного європейського рівня;
- визначальним у діяльності військових оркестрів є сприяння засобами музичного мистецтва активному військово-ідеологічному, культурному та естетичному вихованню особового складу, популяризація національної і світової музичної культури та військово-патріотичної тематики;

– шляхи, за якими відбувався розвиток військових духових оркестрів на Заході, мають багато спільного з розвитком цього музичного жанру в Україні;

– найбільш видовищною і змістовною формою діяльності військових музичних колективів є фестивалі, та його основні складові – марш-паради та плац-концерти;

– завданням фестивалю є популяризація військово-музичного мистецтва, сприяння вихованню підростаючого покоління на прикладі військовослужбовців Збройних Сил України, їх патріотизму, підвищенню естетичного та культурного рівня, пропаганда національної і світової музичної культури та військово-патріотичної тематики на українських і міжнародних фестивалях;

– до виступів у закритих приміщеннях необхідно підходити технічно грамотно та творчо, адже звучання військового оркестру в концертній залі та на вулиці суттєво відрізняється;

– лише, з'ясувавши сутність культурних суспільно-масових заходів згідно їх класифікації, можна пристосувати діяльність військових оркестрів до умов їх проведення;

– від вокаліста військового оркестру вимагається системна робота зі створення сценічного образу (зовнішній вигляд і поведінка, грим, концертний костюм, пластика і динаміка тіла, міміка, жести, інші акторські прийоми), з подолання сценічного хвилювання, позбавлення деяких шкідливих звичок, якими «грішать» вокалісти: неправильне дихання, нестача практики, нечітка дикція, незручна поза;

– грамотний підбір репертуару є необхідною умовою успіху в творчій діяльності військових оркестрів та їх професійного росту і творчого успіху.

Концертно-виконавська діяльність військових оркестрів розглядається в магістерській роботі на прикладі Естрадного оркестру Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Потужні творчі напрацювання цього колективу та апробація їх на практиці лягли в основу рекомендацій, запропонованих за всіма питаннями, розглянутими в дослідженні.

Список використаних джерел

1. Про здійснення організаційно-штатних заходів в структурах МНС України: Наказ ДСНС України від 20.11.2018 року № 676 //Офіційний вісник України 2018 .– № 5.– С. 318.– Ст. 542
2. Положення про військово-музичні підрозділи Збройних Сил України : Наказ Міністерства оборони України від 05.03.2015 року № 104 //Офіційний вісник України.– 2015.– № 27.– С. 30 – Ст. 779
3. Про здійснення організаційно-штатних заходів МНС України: Наказ МНС України від 29.01.2004 року № 40 //Офіційний вісник України.– 2004.– № 7.– С. 30.– Ст. 332
7. Бабюк А. Стрілецька пісня над Світом / А. Бабюк // Українське слово. – 1916. – Ч. 121. – С. 2-4
8. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Григорій Савович Сковорода / Д. І. Багалій. — Харків, 1926. – 48 с.
9. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України / В.О. Богданов. – Харків, 2000. – 288 с.
10. Бодня В. До проблеми нових форм музичної освіти в реаліях сучасності // Творчість у контексті розвитку людини: Матеріали науково-практичної конференції 23-24 травня 2003 року.– К., 2004.– С.56
11. Веринський Л. Вишкіл і Кіш У.С.С. над Дніпром (1916–1918) / Л. Веринський // Історичний календар- альманах Червоної калини на 1929 р. – Львів, 1929. – С. 140
12. Військово- оркестрова служба Збройних сил України: Витяг із історичної довідки за період липень 1992 – грудень 1997 р. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського ф. І, од. зб. 53763 (Лаз.13/2), арк. 465
13. Військово- музичне управління Збройних сил України: [Електронний документ] .– Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/ministry/>
14. Воловець М. Основні напрями діяльності неукраїнських музичних товариств у формуванні професійних засад оркестрового виконавства в

Західній Україні другої половини ХІХ – першої третини ХХ століття // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка та НМАУ ім. П. Чайковського. Серія: Мистецтвознавство.– 2005.– № 1 (13).– С. 62-67

16. Гнатович Б. Вишкіл У.С.С. / Б. Гнатович // Українські січові стрільці: 1914–1920. – Львів, 1936 – С. 82

17. Горбаль Я.М. Соціальні функції музикування військових оркестрів Галичини першої половини ХХ століття // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя: Збірник наукових праць. – Випуск 11 / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне, 2019. – С.27-31

18. Горенко Л.І. Військова музика Лівобережної України другої половини ХVІІ-ХVІІІ ст. в особах та постатях // Духовність і художньо-естетична культура: Збірник наукових праць. – К., 2000. –Т. 17. –С. 502-508

20. Гринь О. Тенденції розвитку військової культури у Збройних силах України в 1991- 2005 р.р.//Воєнна історія.– 2009.– № 6 (48).– С. 37-42

22. Григор'єв Г.Н. Деякі особливості організації і творчої роботи з духовим оркестром: Метод. рекомендації. – К., 1991– 49с.

23. Григор'єв Г.М. Особливості виконання класичної, народної та естрадної музики і супровід солісту духовим оркестром // Музичний репертуар в розвитку творчої діяльності аматорських колективів на прикладі роботи духових інструментів: [Електронний документ] .– Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/metod_amator

24. Григор'єв Г.М. Проблеми оркестрового духового виконавства і шляхи розвитку духової музики в Україні на сучасному етапі // Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 22-23 листопада 2007 року – К., 2007– С.64-71

25. Григор'єв Г.М. Форми концертної діяльності та організаційно-масових заходів у сфері аматорських колективів духової музики: Методична

розробка [Електронний документ] .– Режим доступу: <http://tur.kosiv.info/tourism-and-culture>

27. Давидовський К. Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України // Культурологічна думка.– 2011.– №3.– С.94-100

28. Деркач В. Дорогою покликання: Збірка / За заг. ред. О. П. Гормана, І. В. Чернової. – Львів, 2011.– 148 с.

29. Жицький П. Найкращий посол нашої держави // Військо України. – 2015. – № 1– 2. – С. 40–41

30. Іванов Л.Ф. Деякі питання розвитку духової оркестрової музики в Західних країнах // Творчість у контексті розвитку людини: Матеріали науково-практичної конференції 23-24 травня 2003 року.– К., 2004– С.39-43

33. Кожухов Р.Коротка історія оркестру, від найдавніших часів до Бетховена [Електронний документ] .– Режим доступу: <http://akhat.com.ua/novini/klasichna-muzika>

34. Красовська Л.О. Роль дикції у вокальному виконавстві // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архитектура.– 2007.– №2.– С.74-81

35. Круль П. Ф. Генезис духового та ударного інструментального виконавства України [Текст] : дис... д-ра мистецтвознавства: 17.00.01 / Круль Петро Франкович ; Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського. – К., 2001. – 449 с.

36. Круль П. Національна своєрідність духового інструментарію у міщансько-світському музикуванні // Проблеми методики та виконавства на духових інструментах // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського.– Випуск 83.– С.20-29

42. Миронов В. Ф. Українські оркестри в розвитку міжнародного військово-музичного фестивального руху / В. Ф. Миронов // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса , 2015. – №4. – С. 62-67

43. Ніколіна М. Військова музика з глибини історії // Слава і Честь. – 2003. – 4 лютого.
46. Пачовський В. В ніч на Івана Купала 1913 / В. Пачовський // Тим, що впали. Літературно-мистецький збірник. Кн.1. / [Зложив М. Голубець, украсив І. Іванець]. – Львів: Артистична Горстка і Пресова Кватира УСС в Поли, 1917. – С. 17
47. В.Г Поліщук Адміністративно-правове регулювання та практика проведення масових заходів: Монографія.–Запоріжжя, 1999.–213 с.
48. Поняття і види масових заходів та їх загальна характеристика [Електронний документ]. – Режим доступу: https://studopedia.su/8_52735
49. Потрас С.А. Духові музичні інструменти в українській історії [Електронний документ] .– Режим доступу: <http://dnz21.zakosvita.com.ua/uk/article/>
50. Романовський Я. Я. Проблеми становлення системи підготовки спеціалістів військово-оркестрової служби у Збройних силах України» // Вісник НУ «Львівська політехніка. – 2008. – № 612. – С. 190 –194
51. Різник О.О. Військова музика / О.О. Різник, Н.В. Ченцова // Мистецтво України: Енциклопедія в 5 т. – К.: Укр. енциклопедія, 1995. – Т. 1. – С. 341–342
52. Рок-н-рол і новорічні обробки естрадних пісень: як військовий оркестр привітав оборонців на передовій. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/> (дата звернення 11.02.2020)
53. Сіончук О.В. Народно-пісенна творчість у репертуарі духового оркестру // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Збірник наукових праць. Випуск 7 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015.– С. 81-85
54. Сіончук О.В. Порівняльний аналіз розвитку духової оркестрової музики в Україні та за кордоном// Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя:

Збірник наукових праць. – Вип. №4. – / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне, 2012. – С.94- 98

55. Сіончук О.В., Сіончук Ю.О. Концертні форми художньо-творчої діяльності військових оркестрів// Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя: Збірник наукових праць. – Випуск 11 / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне, 2019. – С.71-76

59. Українські військові оркестри взяли участь у фестивалі духової музики «CARNABAND'SSHOW 2019». URL: <https://np.pl.ua/2019/02/ukrains-ki-viys-kovi-orkestry> (дата звернення 16.03.2020)

61. Хованець М.І. Витоки створення оркестру духових інструментів в Українському січовому стрілецтві // Військово-науковий вісник.– 2009.– Вип.12.– С.165-176

62. Хованець М.І. Спеціально-стройова підготовка військового диригента: Навч.-метод. посібник. – Львів, 2005. – 150 с.

63. Чернова О.С. Подготовка начинающего эстрадного вокалиста к концертно- исполнительской деятельности // Педагогическое образование в России.– 2014.– №12.–С. 227-231

64. Чернова І.В., Горман О. П. Становлення військово-оркестрової служби Збройних сил України: історико-культурологічний аспект с.95-104 Військова справа - Військово-науковий вісник – 2011.– Вип. 16.– С. 94-104.

65. Яцків М. До історії коша У.С.В. / М. Яцків // Тим, що впали. Літературно-мистецький збірник. Кн.1. / [Зложив М. Голубець, украсив І. Іванець]. – Львів: Артистична Горстка і Пресова Кватира УСС в Полі, 1917. – 162с.– С.114

Рівненський державний гуманітарний університет

Сіончук Юлія Олександрівна

**ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІЙСЬКОВИХ ОРКЕСТРІВ НА ПРИКЛАДІ ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРУ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

Зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

ДОДАТКИ

Науковий керівник – кандидат
педагогічних наук, доцент
Цюлюпа Н.Л.

Рівне - 2020

ДОДАТОК А

**ШТАТ ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРУ ДСНС УКРАЇНИ
станом на 02.02.2020р.**

№ по штату	Посада за списком
1	Начальник Оркестру п/п-к сл. ЦЗ
2	Диригент Оркестру
3	режисер – постановник
4	звукорежисер вищої категорії
5	концертмейстер першої категорії
6	артист-соліст: пров. майстер сцени
7	артист-вокаліст в. кат. ст. пр-к сл. ЦЗ
8	артист в. кат. (тромбон)
9	артист орк-ру в.кат.(флейта) ст.пр.-к сл.ЦЗ
10	артист орк-ру в.кат. (труба) ст.пр.-к сл.ЦЗ
11	артист оркестру в.кат.(клар.)ст.пр.-к сл.ЦЗ
12	артист оркестру в.кат.(клар.) ст.пр.-к сл.ЦЗ
13	артист-соліст-інстр. в. кат. (кл. інстр.)
14	артист-соліст-інстр. в. кат (труба)
15	артист вищої категорії (гіт.)
16	артист першої категорії (гіт.)
17	артист вищої категорії (саксофон)
18	артист вищої категорії (саксофон)
19	артист вищої категорії (саксофон)
20	артист вищої категорії (саксофон)
21	артист першої категорії (саксофон)
22	артист вищої категорії (труба)

23	артист вищої категорії (труба)
24	артист вищої категорії (труба)
25	артист першої категорії (труба)
	артист вищої категорії (труба)
26	артист першої категорії (труба)
27	артист вищої категорії (тромбон)
28	артист вищої категорії (тромбон)
29	артист вищої категорії (тромбон)
30	артист другої категорії (тромбон)
31	артист вищої категорії (уд. інстр.)
32	артист вищої категорії (уд. інстр.)
33	артист першої категорії (уд. інстр.)
34	артист-вокаліст вищої категорії
35	артист-вокаліст вищої категорії
36	артист-вокаліст першої категорії
37	Начальник відділення
38	фахівець 1 кат.
39	фахівець 1 кат.
40	фахівець 1 кат.
41	відповідальний виконавець (ст.пр-к сл. ЦЗ)
42	костюмер
43	прибиральник службових приміщень

За оркестр

По штату: 43 із них:

працівників - 36

нач. склад - 7

По списку: 47

(оркестр – 39, ВЗО -7, поза штатом - 1)

В наявності: 46

Відсутні: 1 (прац. - 1 декр відп)

Вакантні посади: – 2 (прац - 2) із них (0,5) -1

1 - концертмейстер (1 кат., 2 кат. без кат) – 1

2 - артист оркестру (труба) (в. к., 1 кат., 2 кат.) - 1(0,5)

ДОДАТОК Б

ІНФОРМАЦІЯ
про здійснені заходи Естрадним оркестром ДСНС України
впродовж 2014 – 2019 років

2014	
Підготовлено заходів	44
Проведено заходів	40
Скасовано заходів	4
Із них:	
Концертних виступів	19
Фестивалів	1 Фестиваль духової музики «Музичні фанфари 2014»
Муз. супроводження урочистостей	14
Інше	6
2015	
Підготовлено заходів	40
Проведено заходів	31
Скасовано заходів	9
Із них:	
Концертних виступів	13
Фестивалів	-
Муз. супроводження урочистостей	17
Інше	1
2016	
Підготовлено заходів	46
Проведено заходів	36

Скасовано заходів	10
Із них:	
Концертних виступів	20
Фестивалів	3 Участь у XI-му Міжнародному дитячому та юнацькому фестивалі-конкурсу «Духовні джерела» Участь у XIV-му Міжнародному етно-джазовому фестивалю «Флюгери Львова» Участь у фестивалі «Свято мистецтв «День Софії».
Муз. супроводження урочистостей	9
Інше	4
2017	
Підготовлено заходів	53
Проведено заходів	44
Скасовано заходів	9
Із них:	
Концертних виступів	23
Фестивалів	3 - Участь у IV-му Всеукраїнському фестивалі «Відродження українського села, його духовності і культури» - Участь у урочистому відкритті та концерті Асоціації естрадних та джазових оркестрів України - Участь у гала - концерті - фестивалі «Осінній джазовий марафон – 2017», присвяченому 26-й річниці незалежності України.
Муз. супроводження урочистостей	17
Інше	1
2018	
Підготовлено заходів	48
Проведено заходів	41
Скасовано заходів	7
Із них:	
Концертних виступів	14
Фестивалів	3 - Участь у проведенні V Всеукраїнського фестивалю «Відродження українського села, його духовності і культури» - Участь у проведенні XVII-го Всеукраїнського фестивалю духової музики

	«Сурми України» - Участь у проведенні VI-го Всеукраїнського фестивалю джазової музики пам'яті В.Колесникова.
Муз. супроводження урочистостей	18
Інше	6
2019	
Підготовлено заходів	32
Проведено заходів	22
Скасовано заходів	10
Із них:	
Концертних виступів	12
Фестивалів	3 Участь у урочистому відкритті Всеукраїнського фестивалю «Під Покровом Тризуба – 2019» Участь у проведенні 1-го фестивалю – парад Big-Band military «Джаз в погонах» участь естрадного Оркестру у V-му фестивалі військових духових оркестрів
Муз. супроводження урочистостей	7
Інше	-
За період з 2014 по 2019 роки	
Підготовлено заходів	263
Проведено заходів	214
Скасовано заходів	49
Із них:	
Концертних виступів	101
Фестивалів	13
Муз. супроводження урочистостей	82
Інше	18